



Z

A szerző önmagáról:

„Életem főbb állomásai: Hódmezővásárhely — Debrecen — Budapest. — Orvosnak készültem, nővérként ismerkedtem az orvosok, ápolók világával. Egy betegség irányított át a tanári pályára. Véletlenül kerültem a gyermek- és ifjúságvédelembe, s a segítség lehetőségeit megismerve, hivatásnak tekintve megszerettem ezt a munkát. Kialakítottam az Ifjúsági Otthon pedagógiáját, néhányalmagammal az országban először teremtettük meg az Utógondozó Részleget, s az OPI kérésére ennek elméletét és gyakorlatát is kidolgoztam. Itt, a fiatal lányok között ismertem meg az érzelmek személyiségrendező fontosságát, sérült és egészséges egyéneknél egyaránt, a pontos diagnózis és terápiás gyógyító erejét. Ezért választottam ezt a témakört disszertációm témájaként. Eddig szakmámhoz kapcsolódó írásokat publikáltam; a szépirodalmi gondolatok mindmáig kezettákon vártak.”

„Mindig az ember belső világa s a tetteivel való összhangja, célja s boldogsága érdekelt. Ezt figyeltem, s a gyenge szavak posztitív, építő, gyógyító hatalmát, meg a szembesítés katarzisa.” Biczó Katalin most közreadott első regényében *meszies néz szembe az örök, de kimerületlen kérdéssel: az elmúlással, melynek — ha van ilyen — emberi megoldását keresi, s rák okozta lázadás, reménytelenség és szenvedés stációjának valami-fele „megszentesítését”.*

90 Ft

BICZÓ KATALIN

Hajnal óta hívom

REGÉNY



BICZÓ KATALIN

Hajnal óta hívom

REGÉNY

BUDAPEST

Sorozatszerkesztő
SIMOR ANDRÁS

Fedélterv és tipográfia
JORDÁN GUSZTÁV

Szerkesztette
KRISTÓ NAGY ISTVÁN

© Biczó Katalin

A szerző önmagáról:

„Életem főbb állomásai: Hódmezővásárhely – Debrecen – Budapest. – Orvosnak készültem, nővérként ismerkedtem az orvosok, ápoltak világával. Egy betegség irányított át a tanári pályára. Véletlenül kerültem a gyermek- és ifjúságvédelemhez, s a segítség lehetőségeit megismerve, hivatásnak tekintve: megszerettem ezt a munkát. Kialakítottam az Ifjúsági Otthon pedagógiáját, néhányadmagammal az országban először teremtettük meg az Utógondozó Részleget, s az OPI kérésére ennek elméletét és gyakorlatát is kidolgoztam. Itt, a fiatal lányok között ismertem meg az érzelmek személyiségrendező fontosságát, sérült és egészséges egyéneknél egyaránt, a pontos diagnózis és terápia gyógyító erejét. Ezért választottam ezt a témakört disszertációm témájaként. Eddig szakmámhoz kapcsolódó írásokat publikáltam; a szépirodalmi gondolatok mindmáig kazettákon várahoztak...

Mindig az ember belső világa s a tettekkel való konfliktusa, célja s boldogsága érdekelt. Ezt figyeltem, s a gyenge szavak pusztító, építő, gyógyító hatalmát, meg a szembenézés katarziszt.” Biczó Katalin most közreadott első regényében *merészen néz szembe az örök, de kimeríthetetlen kérdéssel: az elmúlással, melynek – ha van ilyen – emberi megoldását keresi, a rák okozta lázadás, reménytelenség és szenvedés stációinak valamiféle „megszentelését”.*

Letölthető:

[\[PDF formátumban \]](#) [\[EPUB formátumban \]](#)

Az írás eseményeit és szereplőit a képzelet szülte, bármilyen hasonlóság csupán a véletlen műve.

Megebédeltem a kórházban. Bevásároltam. Ennyi elég, lássam a különbséget magam és a többiek között. A tél kitombolta a mérget, hanyatlik fölénye. Gyengül, akárcsak én. Födetlen fővel, kigombolt gallérral járnak a korombéliek. A fiatalokban ficáncol a tavasz. Csak én fázom, didergek. Az ebéd, amelyet az ablak előtti fotelben emésztgetek, nem ad annyi erőt, amibe került az út a diétás nyugdíjasok asztaláig. Óvatos megfontoltsággal vezetek az ötperces úton, s az lassanként életet kiszívó távolsággá növekszik.

Azon kapom magam, beszédfoszlány rémít az üres lakásban, behallgatózom a csendbe, merről szól? Hát én beszélek. Motyogtam magamban eddig is, ami eszembe jutott, s lám, észrevétlenül kiszaladt a hangos szó. Totyogok. Szöszmötölök. Morfondírozok, mint magános vének, falak közé zárva. A meghitt otthon átalakul ijesztő nagy házzá.

Hogy is jutottam idáig? Keservesen riasztó emlékek az elmúlt évek. Különösen az utolsó öt esztendő. Lakat a számon. Csöndesség. A legbelső zugba rejtve a szörnyű titok. Nem osztottam meg senkivel. Vele sem. Többször készültem – szembe nézve megmondom, tudjon róla, mamukám.

Legyintettem, elvettem. Lestem a fonnyadását. Összement. Bénult kezéből

kihulltak a tárgyak. Szeme zavaros – kusza. Suttogni is restellem, a „téboly üzent belőle”. Apránként uralkodott el rajta. Mozgásában, az értelmetlen beszédében. Szerencsére ritkán. Egyébként a régi maradt.

Pedig kíméltem, nem volt rossz dolga mellettem. Hiszem én! Reménykedem s bízom, így volt. Na, ezt a fonalat félretesszük, mert nem lesz nyugodt az éjszakám, csak felizgatom magam, s kijön a gyomromból, amit keserves kínnal belészorítottam, az a kevéske falat. Százszor megforgatva, lenyelve. Hónapok óta erősödik az inger, kivesse magából, amit beletuszkolok. Birkózom, gyűrködöm, eddig sikerült legyőznöm, de felek az új naptól, ledönt, fölém kerekedik, s lehengetve megadom magam. Ma még bennem maradt, s a tegnapi is oly kevés, éppen lézengek.

Sok csapás ért, s rettegve nézek szembe a meztelen valósággal. Türelmem ámitás, magam becsapása. Kopik a készletem. Precízen, okosan, megfontoltan, lassan percre kiszámítva beosztom – magam kímélve, eltart még sokáig – – – – – De nem! Fellázadtam, elvesztve higgadtságom, odáig jutottam, panaszkodtam. Én, ki hirdette, inkább irigyeljenek, mint sajnáljanak! Semmit nem vinni az utcára az emberek elé, bent a magányban, megemészte a sérelmet, bánatot. Kint mosolyogva. Csodáljanak, ne értsenek. Irigyeljenek, s ne szánakozzanak!

Két vagy három éve történt. Nehéz az időben eligazodni. Mióta becsuktam a rendelőt, s levettem a táblát a ház faláról, futottak a napok név nélkül, csak a vasárnapi harang kongása s az ünneplőbe öltözöttek méltóságos lépte az ablak alatt kiáltottak, eltelt egy hét!

„Maga tudja? Számon tartja? Miért nem szól?” – kérdeztem mamukát. „Mindennek nekem legyen gondom?” – válaszolta az új, zsörtölődő hangján.

Utoljára üdültünk. Addig évente többször. Mamuka rendszeresen befeküdt az ORFI-ba. Egy időben három hónaponként. Arany injekciót kapott. Lassan kikopott onnan is. Szemébe vágta a főorvosnő: kár belé, gyógyíthatatlan. Kell a fiataloknak. Így maradtak a görbült karmok, tanuljon meg ezzel élni. Szegénykém szepegve motyogta: „Nagyon fáj, enyhítse a kínom.” Válaszra sem méltatta. A fájdalmat nem ő hordozta, sem a tehetetlenséget.

Nyöszörgött. Álmában is. Felébredtem rá, s ketten kínlódtunk. Ajánlotta, átköltözik a másik szobába, ne zavarjon. Hogy bántottam volna meg ezzel? Ötven évig jó volt együtt, s most bújjon el a nagy ház másik zugába?

Oda lett az otthon kialakult rendje. Hiába vitakoztam. Az engedelmes szelíd fellázadt. Konokul rázta a fejét. A régi bejáróasszony kezéből is kihullt a munka, s ő mást nem engedett a kapun belépni. Ne lássa senki, mivé lett, kopott a portól pácolt lakás. Lekopasztotta a szobákat. A virágokat elajándékozta. A díszcserepek a kamrában avasodnak, ahogy a penész bevont kettőnket.

A fürdőszobában lavórok sorakoztak beázott ruhával. Az ágyneműt kiloptam a Patyolatba. Mást nem engedett. A mosógéptől félni kezdett. A szennyest dugta a vízbe, s a sokféle mosószertől émelygett a levegő, s ha arra ment, megnyomkodta az árválkodókat. Nem az ujjakkal, mert akkor ordított a kintől, hanem a kézfejjével döngölte, nyomorgatta, míg egyet-egyet megszánt, s kiterítette az udvarra. A szárazai kosárba temette, s ott várakoztak a vasalóra. A megsavanyodott kelmék büze lengte be a házat. Nem szólhattam. Zavart szeme megtoldotta a panaszt. „Maga nem látja, mennyire szenvedek?” Ha a nedves, száradó holmi a földre esett, sírt a tehetetlenségtől. Felszedtem, s újraöblítettem a béke kedvéért – de azt, hogyan zajlik nálunk az élet, senki nem sejtette ...

Így hulltak ki mellőlünk a rokonok, a barátok. Meghaltak. Megnyomorodtak. Csak a néma négy fal emlékezett az érdekbarátokra, a fiatal örökségre várakozókra.

Sokallták az éveink hosszát, elfelejtkeztek rólunk. A pátyolgatás rossz befektetés annál, aki nem igyekszik a Kincsesbe. Elkerülték a házunkat, ha a városba vetődtek. A sok keresztlány! Van egy tucat belőlük. Csak ünnepekre egy lap. Hogy vagyunk? Sok a dolguk a gyerekekkel, nem érnek rá, nem jöhetnek. Sovány gebére fogyott mentegetőzésben egy villanó reménysugár, nem maradnak ki az öröklésből. Aki bélyeggyűjteményre aspirál, küld egy ritka bélyeget emlékeztetőül a meszesedő agynak. A fotólabor reménybeli tulajdonosa eldicsekszi: a gyereke fényképét készítené, csak hogy hiányzik a felszerelés. Reprodukciók a képeslapon, mondom mamukának, ne törje a fejét, mi kellene neki, képet választottak, de nem húzzák meg a csengőnket. Mit is kezdenének velünk? Ha rejtegettük is, elment a híre, nem főz már ingyenceknek való ételt, így maradtunk magunkra. Vagy más volt az ok? Hiába forgatom a szót, mint falatot a számban, nem jön ki belőle bölcsesség.

– – – – – Pesten az üdülő csupa bosszúság; a hátsó traktusban a szeméttároló bűzlő látványára nyíló szobában. Az ablak sem szellőztetésre való, elzárja a rothadás émelyítő párolgását. Ő, szegény, a szobából sem lépett ki, csak velem. Méltatlankodott: ezért a semmi reggeliért, zsíros ebédért, mócsingos, rághatatlan kolbászért öltöztek, másszak az ebédlőbe naponta háromszor! Tortúra. Ülni. Beszélgetni az asztaltársakkal. Visszaliftezni, kóvályogni a labirintusban. Ami nem volt szokásunk, belekaroltam.

Imbolygó járása jobbról balra lendítette, akár a részeget. Jaj, meg ne lássák, még elhinnék! Tíz évvel volt fiatalabb, mégis ő roppant össze először. Ő, és nem én. Pedig a betegség már bennem munkált. Nem szóltam róla, jól tettem, nem keserítettem feleslegesen.

– – – – – Valamit megéreztem mégis a bajból. Elszólta magát, míg én a kávéért kimentem a büfébe, rábízott Ágotára. Megkérte, törődjék velem. Őt akarta látni, a többi rokont nem, pedig sokan éltek fent a fővárosban. Ágotát megeskette, ha ő már nem lesz – nem hagy magamra. „Szeret bennünket, s mi is őt” – vallotta be később, s figyelte, mit szólok hozzá. Elütöttem.

– – – – – Felriadtam. A délutáni sziesztában elbóbiskoltam. Árnyak lengtek körülöttem. A napok nem hosszabbodtak annyit, hogy a világosság ne tűnne el idő előtt. Nem szeretem a sötétséget, az estéket. Az éjszakától egyenesen iszonyodom. Most megnyugodtam.

Váratlanul zuhantak rám az események. Érthetetlen gyorsasággal. Lassan teltek a napok, de mikor jelt adott a Sors, meglódult, és vágta. Mondják, az öregek időmilliomosok, s én koldus lettem, az idő lopott meg. Ha a naptárra nézek a becsukott rendelőben, nem győzöm a heteket lapozni. Hónapról hónapra, évről évre s fent az üdülőben meghánytuk-vetettük Valikéval, hogy amikor még aktív voltam, mindketten jó erőben, az asztal gazdagon terítve, azért volt a nagy jövés-menés, kedveskedés, azt méregették, mi van, mi a megkapható, örökölhető. De mi csak éltünk, talán egy évtizeddel is többet, mint remélték. Belefáradtak a várakozásba az önjelöltek. Elmaradtak.

Csillog a sötétben is az ezüst-kristály készlet, amelyet az első számú kedvencére hagyott, ha eljön, megkapja. Eljön? Hisz mamukát sem látogatta meg, mióta összement. Eljön a kedvemért, megnézi, élek vagy halok? Harminc kilométerre laknak, s nem tudják, mit hagyott rájuk mamuka, mert akkor szaladnának érte.

Elkoptak az emberek, csak a szomszédok maradtak. Az üdülőben is mamuka Ágotát akarta látni. Eljött, s neki panaszkodtam. Először életemben. Jólesett megosztani a gondot. Ahogy indult haza, kikísértem az autóbuszhoz, s rákérdeztem, mit látsz? Kerülgette a szót. Udvariasan, s mégis kibuggyant belőle: „Mióta nem láttam, sokat

romlott az állapota.”

Másnap elmentem hozzá, de nem volt nyugalom. Arra gondoltam, mit csinál mamuka egyedül? Elfelejté, hova mentem, nem otthon van, kilép a szobából, és megy a folyosóra. Bolyong. Főzne egy jó kávét, kóvályog riadtan, le akar menni vacsorázni egyedül. Észreveszik tétovását. Kinevetik, vagy sajnálkoznak rajta. Botránkoznak, hogy magára hagytam három óráig, mert ő nem jött, félt, hiába kérleltem. Nem ült be a taxiba. Mozdíthatatlan csökönységgel állt.

Pánikba estem, s Ágota gyorsan visszavitt hozzá. Ő motyogva ismételte: „Ernö, nagyon vártalak.” Nem vártuk ki az üdülés végét, hazajöttünk. Ágota lemezeket, könyveket küldött, amire mamuka vágyott. Simogatta. Nem olvasta, de a Domján-lemezeket óráig hallgatta, folyt a könny az arcán neki, a csupa nevetés-pajkosság fiatal asszonyának ...

Csak ültem a papír mellett, megköszönni nem tudtam, mert a mamuka sorsára jutok.

— — — — — az a végzetes téli reggel — — — — —

Soha nem bocsátom meg magamnak. Este többféle altatót vettem be, hosszú, nyugodt éjszakát akartam. Alvást, kikapcsolódást legalább nyolcig, fél kilencig. Ringatózva az álmok ladikjában, ami ha kegyes, visszavisz a fiatalkorba, kedvesanyámékhoz ... Velük találkoztam, s üldögéltünk a régi, nádtetős ház hűvösében.

Kedvesanyám nem mondta, egyformán szeretett bennünket, de én voltam a legközelebb a szívéhez, a természetéhez. Béketűrő fajtából szöttek bennünket. A menyek pártjára állt, harmóniában fürdőttünk, míg élt. Összetartotta a családot. Ágota mondta ki, még meleg kezére omolva a halottnak: „Széthull a család. Elment az összekötő kapocs.” Ő ragaszkodott hozzá a legjobban az unokák közül, talán azért szerettem meg. Ha bármikor hazajött, kapta a kispárnáját, szaladt hozzá. Sósorszesszel masszírozta a homlokát. Beszélgettek. Összenéztek, és értették egymást. Kedvesanyám élvezte, kérdezett, s hallgatta, akár a gyerek a meséket. Kisimult az arca, és elmúlt a fájdalma. Valika is őt fogadta el a családból. Hívta, ideszálljon, s jókedvvel főzött. Vacsora után a vendégszobában kihúzták a rekamiét, s ott pusmogtak éjfélig is. A tv mellől is megszöktek ...

... s mégis azután a végzetes reggel után nem akartam emberrel találkozni, Ágotával sem.

Hirtelen riadtam fel. Csönd volt. Nem szokatlanul, mamuka korán kelt, kiment a konyhába. Első dolga a kávéfőzés. Hecceltem is, hogy az ébreszti fel. Észrevettem, olykor egy cigarettát is elszívott úgy, hogy ne tudjak róla. Nem szóltam. Ezek az órák a nyugalmat jelentették neki, Valikának. Érdekes, hogy most így nevezem, hisz évek óta csak a mamuka-papuka járta. Két öreg házaspár fél évszázadra összezártan, a munkából kiesve, másoktól elfeledve bele is bolondul, ha állandóan egymás sarkában leskelődik. Szükséges a magány, az elvonulás. Kertbe vagy a lakás másik zugába, a látóhatáron kívül esve. Míg jól volt, hetenként eljárt a kötőkébe, egy kis pletykázásra, süteménykóstolásra. Kellett a változatosság az én morgásom után, s egymástól távol a levegő kivitte a rossz gondolatokat, sérelmeket, s kiszállt a lélekből az indulat. Idővel házsártossá válunk. Elégedetlenkedünk, s kin csapódik le? Aki mellettünk él, a társon. Az évtizedek a régi érzést, a szerelmet, a sosemvoltat, a szeretetet, a bajtársiasságot is megtépázzák, s marad az összeszokottság, egymásrautaltság. Nem hitvestársak és nem házaspárok, hanem valami rokonfélék, testvérek, akivel együtt kínlódnak a betegséget. Együtt ülnek az asztalhoz, aztán vége. — — — — — Arról is leszoknak, megcsókolják egymás homlokát, vagy megszorítsák a kezét. ...Csak az „Aludjon jól, fiam. — Maga

is” Ezzel vége.

– – – – – ha kiléptem a szobából, a hosszú lakáson végigmeneteltem, erősödött a kávé illata. Látom, ahogy ül, nyitva az ajtó a verandára, ha csak nem pusmolt a hó. Mélázott a csésze mellett, talán számba vette az életét, nem mertem megkérdezni soha, mire gondol? Mi lesz, ha őszintén válaszol?

Aztán felállt nagy nehezen, hogy elmossa az esti edényt. Ilyenek voltak a reggelek, addig a nevezetes novemberig ...

– – – – – Akkor nem csapta meg az orrom a kávészag, s a konyhát úgy találtam, mint este volt. Sehoh a kávéfőző – s ha az nincs a tűzhelyen, mamukát máshol kell keresnem. – – – – – Visszabattyogtam a szobába, s a fekhelye felől halk nyöszörgés ütötte meg a fületem, ahogy a csecsemő a pelenkában nyögdécsel segítségért. Feljebb húztam a redőnyt, s ahogy a fény elém dobta az eszméletlen testet, diagnosztáltam. Soha ilyen pontosan, gyorsan, hitelesen. Agyvérzés. – – – – – Ami ezután jött: a szenvedés hét napja ...

Mentők. Kórház. – – – – – Még egyágyasba sem sikerült elhelyeznem. A főorvos restelkedve mentegetőzött, s megsúgta, kinek kell rezerválnia. Értem én, kedves a kenyere, nem kockáztathatja értem a karriert. „Nekem kellene ennyi egy élet munkája után, megilletne protekció nélkül.” Bólintottam. Ismerem a regulát. Háromágyasban, a szűk helyen, egész nap mellette ténferegtem, az ágy és az orvosok között. Konzilium. Az ismert vigasz. „Reménykedjünk” – amit sziklakeményen eldöntött a reménytelenség. Az ítélet. Ugyanaz a hangsúly, ahogy én is egy életen keresztül vigasztaltam.

Ez az orvos kudarca. Kínja? Napról napra találkozni a maga tehetetlenségével, s utána amit tesz, kuruzslás, hókuszpókusz, legfeljebb a fájdalom csillapítása. Szavak, kongó ürességgel. Színjáték, tehetetlenség. Hiába az injekcióstű, a nővérek surranása s a lelkünk mélyén csodavárás. Nem lepődhetünk meg, ha félretol az *exitus*.

Mamukának még egy hétig vert a szíve. Ahányszor bent voltam, csukott szájjal aludt, feküdt, rám soha nem pillantva. A betegtársak szerint többször keresett: „Hol van Ernő? Hol van a férjem?” – Éber állapotban dicsért. „Jó férjem van, jól élünk. Most hol van?” – Csak mellettem nem ébredt fel soha, nappal, mikor lestem a szemét. Talán, amit mondtak, igaz, s nemcsak az irgalom vigasza, s nem tettem boldogtalanná, jó volt neki mellettem. Bár ennyi évtized együtt, ki tudja? Óvtam; magam védelmezve! Ismerte a rigolyáimat, előtte viszonylag nyílt lehettem a korlátaim között. Elviseltük egymást, s ez nem kis dolog. Én rendeltem orvosként, ő háziasszonyként percre pontosan tette elém az ebédet. Frissen a finomat. Kivéve az utóbbi időben, betegsége alatt. Szerepet cseréltünk, az én gondom lett a háztartás is. Aggódtam. Féltettem, levethetetlen batyuként cipeltem, mi lesz, ha imbolyog, és elesik, és combnyaktörés...? Vagy nekimegy az üveges ajtónak, leejti a forró fazekat, összezúzza magát. Ebből álltam ki... A féltésből. A nyomában jártam, hogy Űristen, mi lesz? Csak ne történjen olyan baja, hogy ágynak essen, s ápolni kelljen – ehhez nincs izom a csontomon.

Így van ez! Önző az ember, óvja a másikat, mert a maga nyugalmáért remeg. Az egyedüllétől fél, s nem akarja elveszteni ismerősét, ápolóját, kiszolgálóját, akit ha nehezen is, de elvisel ... Idejut, ha nem vallja is be. Meglehet, másutt másként van? A mienk mintaházasság volt – kifele.

Tudom, nem voltam az, aminek hittek, s kellett volna. Ágotának megírtam, hogy meghalt, s egyedül akarom kikísérni. Megértette. Nem jött. Nem

sértődött meg. Küldte a csomagokban, amit itt nem kaptam. Legjobban a telefonoknak örültem. Vártam a csörgését az esti órákban. Nem a kapucsengőt, amihez ki kell vánszorognom, beengednem, akit nem vártam, de elvárja: örömmel vendégül

lássam, mintha nem süllyednék féllábbal én is a mocsárba. S tenni, amihez kevés az oxigén. Beszélgetni, hallani a semmi-szöveget. A nyolcvan évig játszott szerep kifáraszt. Nem kellene az emberek. De a telefon, ez a messzeségen áttörő közelség biztonságot jelent. Ágota említette a karácsonyt. Elhárítottam. Egyedül akarok maradni, csakúgy, mint máskor – – – – – A kórházban ebédelek. S este? Ügy, mint tavaly. Valika nem bírta az ünnepi előkészületeket. A gyomrom sem kívánt különleges traktát. Elüldögéltünk a tévé előtt. Korán lepihentünk. Elmondtuk, jó nekünk így a karácsony ...

Most az is kimerít, hogy végigmenjek a hosszú lakáson s elkészítsem az esti teát. Míg vonszolódom, kísér a hangja: „Fiam, nem bírom ezt a nagy házat. A sok szobát, a fárasztó gyaloglást. Sok kilométerre kényszeríti a reszkető lábam. Cseréljük kisebbre. Minek itt a halott rendelő? Magának minek a szőlő? Ki sem megy, hogy megnézze, más gazdagszik belőle, s maga nyeli, hogy csapják be. Enni sem tudja, ami nekem kell, megvesszük a boltban.” – Akkor süketnek tettem magam, nem válaszoltam, nem akartam vitát, s most az én hangom csatlakozik az elnémult szavához: „Nem bírom én sem. Késő bánat. Vár a végleges lakásom maga mellett. Addig viselem a tortúrát.” Így telik az időm. Ünnepkor, hétköznap egyformán ...

Mégis megnyugvást hoz a telefon másik végének törődése. Kérhetek. Hívhatom, ha szükséges, s bajban vagyok; csak fel kell emelnem a kagylót, vagy várnom az ő hívását. Kérdezte, nem zavar vele? Gyorsan válaszoltam: „Hívj, jólesik.” Jaj, mi is lenne, ha a készülék is elnémulna, kit kereshetnék a régiekből, az enyéimből?

– – – – – Nem akartam, hogy valaki átlépje a küszöböt s itt éjszakázzon, motozzon, s megtörje erős váram, a magányom csöndjét.

– – – – – nyissa a csapot, nyikorgássá az ajtót, s fény gyűljön a sötét szobában. Járkáljon! Változtassa, törje meg a rendet. Hiába ismeri a szokásokat, akkor is idegen. Mindenki az, mióta elfogytam, s rejtőzve kóválygok az életben s az otthonomban. Nem akarom, meglessék a lelkem mélységes bánatát.

Egyébként is, mindenki idegen egy fáradt öregembernek. Dehogy értik ezt a fiatalok! Nem is tartozom magyarázattal senkinek. A meszes agy bolondériájának nevezik, nincs tapasztalatuk a gyengeség szakadékaról, mikor hangot formálni is megerőltetés.

Januárban szemembe csapódtak a molylepkék. Ki-be surrantak a szekrényekből. Idegent, valódi ismeretlent nem akartam. Odáig jutottam, hogy Ágotától megkérdezzem: nincs egy pár napod, eljönnél egy kicsit hozzám, segíteni? Ismert. Várt, nem mondott igent. „Nem leszek alkalmatlan?” Éreztem, nem lesz kellemetlen vendég. Hazajön. Már nem féltem. Vártam, számoltam a napokat, órákat érkezéséig.

Elöttem a riadt tekintete, ahogy az állomás peronján meglátott, öt nem koptatta meg az idő. Rajtam a sok kabát, pulóver, nagy kucsma. A szemem s orrom villant ki a ruhatengerből. Átölelt, nyugalom sugárzott belőle. Beültünk a kis Fiatba. Kezét rátette az enyémre. Ettől kezdve biztonságban tudtam magam. Úgy, mint gyermekként, mikor féltem, megbújva a kertben, a másnapi leckét halasztva, kedvesanyám vagy kedvesapám megfogta a kezem, odahajolt a füzet mögé, vagy megdörzsölte a fagyos ujjakat, s odahúzott a kályha melegéhez, egyszerre eltűnt a rossz.

Meglepődtem, ahogy a boltban vásárolva, dicsekedtem. Ismernek. Harminc éve vagyok a kuncsaftjuk. Kívülről tudják, mit kérek, s ha belépek, hozzák. Nekem nem önkiszolgálók; nem válogatok, nem kosarazok.

Mutatom Ágotát: „Eljött az unokahúgom. Fontos munkát végez, de szabadságot vett ki a kedvemért. Segít. Holnap ő jön. Megkímél. Vágytam a kedvesanyám főztjének az ízére, jó ételekre. Nem volt nehéz kívánság, a főzés tudományát az ő konyháján tanulta.”

Kirándultunk Ágotával a tanyára a tejesasszonyékhoz. Harminc évig hordták a tejet, túrót, tejfelt, vaját, csirkét, amijük termett. A kertjükből kitelt a friss zöldség, gyümölcsféle. Nem is jártak a piacra, néhány állandó házban elkelt a portéka. Olyan kapros, túrós lepényt senki nem süttött, mint Borika. – – – – – Lejjebb adtuk a háztartást, az öregedő gyomor nem kíván sokat. Elmaradtak, de alkalmanként hozzájuk mentem vásárolni. Rég láttak. Nem hittek a szemüknek. Nem bántanának, de kiolvastam tekintetükből a döbbenetet. A válasz kész. „Látszik a doktor úron, hogy elment Valika. Hiányzik a jó koszt, a gondoskodás, a szeretet” – mondták, mondták, s én el is hittem. Feledtem a valóságot. Jól éreztem magam köztük. „Bizony, nem bírom úgy, mint régen, a kórházi kosztban is turkállok, de a galambot” – be sem fejeztem, ugrottak, két párnak kötötték össze a lábát a padlásról. Friss tej, tojás, egyebek is akadtak. Sajnálkoztak; ha tudják, sütnék egy kis lepényt, ahogy szerettem. Haraptuk a tiszta levegőt, s jóízűt beszélgettünk az üveges verandán.

Vizsgálták Ágotát. Valamikor kislány korában látták. Idéztük az emlékeket, s én magamba szívtam a fák, a táj látványát. Azok is várják a tavaszi meleget, hogy átforrósodjanak.

Járkáltunk a városban, üzletekben kabátot kerestem. Sötételőt az ablakokra, mert a redőnyt nehéz leengednem. Visszahúzni végképp nem bírom. Elmentünk mamuka varrónőjéhez. Emberek közé kerültem, s nem féltem, hogy eldob a lábam. Ágota karja a könyököm táján vigyázta a botlásom. Bátran mozogtam, úgy is mondhatnám, legényesen. Megbékéltem. Nem haragudtam, nem ellenségeskedtem. Néhány napra, úgy tűnt, az egészségesek közé tartozom. Vidáman lépegettem, feledve a „nemakarom s a megszoktam” makacsságát s a „csak egyedül” kényszerű akaromját.

Valikával a kettőnk körét, ha kiszállt is belőle, ne zavarja meg senki, s nem voltam hajlandó elismerni magamban sem, hogy a magány nehéz kereszt. Megtanulni a módját, hogyan tovább csökkenő erővel – nem sikerült. Most Ágota állt mellettem, figyelt, ha én a lépcsőket méregettem, óvatosan, meg ne sértsen, meg ne lássák, belém karolva adta a lendületet. Nem kommentált, nem kérdezősködött, s nem sűgött össze a hátam mögött. Halkan, észrevétlenül mozgott, intézkedett, mégis tiszteletet parancsolva. Az volt, amiért magamhoz tartozónak vallottam, ha panaszba tették: nem lakomázik nálunk a rokonság, az ő kivételével. Rosszul viselem az öndicséretet s a más ócsárlásának harsányságát, s ez belőle hiányzott.

Jó, hogy itt volt. Végigmotogattam a bezárt szekrényeket. Kiszellőztette a ruhákat. Naftalinozott. Mosott, takarított. A legnagyobb figyelmet az ebéd készítésének szentelte. Szívesen ültem a régen nélkülözött ünnepi teríték mellé. A melegítőfedővel borított tálak kitárulkoztak. Az ételek, ahogy kértem, úgy készültek. A várt ízek nyomultak az ínyem alá, s kiszaladt a számon a dicséret: „Nem tudnám megmondani, mikor ettem ilyen jót, úgy csináltad, ahogy Valika.”

Később letaroltattam a kert virágait, s számolatlan csokrot köttem, azzal mentünk ki a temetőbe. Jövendőbeli otthonom – szakadt ki belőlem. Elzarándokoltam a szüleim, testvéreim, feleségem sírboltjához, majd a nagyszülők, nagynénik korhadó fejfáihoz, a mohával betakart márványtábláihoz. Megígértem kedvesanyámnak, míg élek, nem hanyagolom el a sírjukat. Jövök. Meddig? A levegőben rezgett a kérdés. Megálltam a nagyanyám fejfája előtt. „A nevét neked akarták, de másként fordult.” Ágota újat hallott. Sajnálta, hogy nem lett Krisztina. Felélénkültem. Nem a temetői gyász nyomottsága; a vég közelsége nehezedett rám. A múltamból, a legkedvesebbekkel

találkoztam. Rám ragyogtak testi valóságukban a táblák mögül. Hallottam a hangjukat, s járkáltak mellettem. Kezüket nyújtották. Mosolyogtak, kalapot emeltem. Megszólítottak, én válaszoltam. Majdnem kiszaladt a számon a kérdés: „Hogy vannak?” Hozzájuk tartozóként kezelnek, hogy testet öltve megjelentek, restelkedés nélkül meséltem, mi zajlik bennem.

Ágota megértette. Sütött a nap, mikor hazaértünk s nem volt kedvem bemenni a hűvösbe. Évek óta nem mozogtam ennyit emberek között. Valika hanyatlása kriptába zárt, s újabban a gyengeség kiált fotel után. Elő a kulccsal, míg beérek, addig bírjam ki! Most sétálunk a ház előtt. A nap simogatott, a járókelők köszöntek, csak a szemekből ne látnám a kitekintő rémületet. Ennyire összementem? Rajtam a bélyeg? Eljön! Nekem és másnak különféle alakban. Hogy panaszkodjon, aki a nyolc X-en átlépett, s teljes és hasznos életet hagy maga után?

Eljön nekik is az utolsó óra s a betegség, ami elviszi. Az enyém miért lenne számlálatlan csekély? Öt éve múlt, s élek. Lehetnek még csodák! Hosszúra nyúlik a végső stáció, s túlélem a halálom óráját. Ahogy előtte is véget vethetnek a párkák, az enyémbe gumit tettek, s húzzák, nem szakad, nyúlik tovább; s kettőnk cipősarkának kopogása mellett nem tűnik lehetetlennek, nem reménytelen a holnapom. Várom, életre kelve a hazai kosztól, a távoli holnapután, sok kettős cipőkopogással sétát, beszélgetést.

Csak vele beszélhetek a szeretteimről. A többiek, akik ismerték, nem élnek, vagy nem figyeltek. Nem jegyezték meg az arcokat. A legerősebb kötelék csomózza össze megértésünket, Ágota ismeri a múltamat. „Emlékszel? Vetted a kispárnád, s mentél hozzájuk. Mikor nagyapát felravatalozták, besurrantál, s a ravatal alá bújtál előlünk. Hozzájuk tartoztál. Ott tanultál meg járni a kertben, s ültél a lábuknál a kis zsámolyon a szófórák alatt. Fogták a kezéd, és meséltek. Derűre fakadtak, ha valami gyerekbölcsességet vittél elébük. A lányszoba, a házvégében a négy gyönyörű nővéremmel. Meghaltak. Egyedül Vilma nénéd él közülük. Nyolcvannégy éves, múltba néző szemmel. Szeme zugában a csalódás, életuntság, vannak sebek, melyek soha nem hegednek. Ahogy a munkát letette, kizárta az emberiséget az életéből. A kertbe se lép ki, soha a küszöbön át. Múlnak felette az évek, amelyeket így tud elviselni.” Meglátogattuk, s Ágota őt is megneveztette. Eszébe juttatta a fiatalságát, a pesti korszót, ahol megleste, hányán utána néztek szép lábú nagynénjének.

Szépek voltak a nővéreim, s Ágota haragudott az időre, mert kopnak, öregszenek a szépek, a kedvesek, s élnek üres időmorzsolásban.

Nem vette észre, nekem is ez jut? Időmorzsolás. De nem! Nem úgy üldögélek, hogy várom a halált. Még bekapcsolom a tévét, nemcsak az elemes rádiót hallgatom, mint Vilma, aki nem tűri a fényt sem. Besötétített szobában ül moccanástalan, s nem feledi férjét, akit szeretett, s aki elhagyta.

Én még vágyom a fák, a virágok, az emberek közé! Meddig? Míg beszélhetek emléket idézve. Ágota ezt tette Vilmával is.

Javígtatták egymást, hogy melyik lakásban a Damjanichban, Nürnbergben, a Hernádiban? Hány szám alatt? Közel a Ligethez. „Emlékszel a színes szökőkútra?” „Te, hogy kinek a cipőit próbálgattad a tükör előtt? A két lábad elfért egy cipőben. Elsírtad magad, hogy az *Ember tragédiáját*, amit levettél a könyvespolcra, s elkezdted olvasni nyolcévesen, nem érted, pedig magyarul van írva.”

Mi minden előjön, ha beszélgetünk ...

– – – – most kivittem Ágotát az állomásra. Ismét a kórházban ebédelek. Árván ülök a fotelban, mert nem volt alkalmatlan. Hitet sugárzott, szembenéztek önmagammal. Ne hártgassam a jelenem, ami rám vár. Szembenéztek mindennel.

Egy hónapja múlt, hogy itt járt Ágota. Hiába határoztam el, halogatom, hogy tárgyilagos keménységgel, orvoshoz méltón tudomásul vegyem a betegségem, s ami éppen ezért, rám vár. Ámítom magam, s elkerülöm, szembenézzek a tagadhatatlan ténnyel, bennem rág, nő, növekszik a pusztulás. Nem reménykedhetek! Eddig is az orvos laikus reménye életetett, átváltva az ember lekopasztott csont-bőr hitévé. A szakmai tudás a porba hullt, mint halottról az élet palástja. Nem akartam szembenézni vele. Tagadtam!

Ágotával sétáltunk, az asztalnál válogattam az ételsorból. A rántott galambot befogadta a gyomrom, kétszer szedtem a levesből. A süteményt is megkóstoltam. Jólesett. Erőt adott. Most egyedül maradva, egyre nehezebben múlnak a napok, s nyelem a falatokat a kórházban. Hiába a kedvezés, a diétás koszt, a húst nem tudom lenyelni, mert nem fogadja be a gyomrom. Visszajönne. Mi lenne a többiek előtt?

Szégyen a nyugdíjas asztalnál! Futni sem tudnék. Ott, ott jönne vissza. Rágondolni sem szeretek, mert előnt a harag. A többiek semmit beszélve, vitáznak! Vitáznak és veszekszenek! Turkálnak az ételben, és nem is diétás menüt esznek. Van köztük idősebb nálamnál, s megeszti az én porcióm is, amelyet előre megfelezek, mert csak keveset tudok enni, s keresem a könnyebb falatot. Kérdezik, miért nem eszel? Miért válogatsz? Miért ilyen keveset? Elkap a szél, csak a kabát tart össze.

Kegyetlenek. Nagyon kegyetlenek az orvosok. A szemük, ahogy vizsgál! Kitapogatják a színem változásából? – A bőrömből? Már rám van írva az ítélet? Ők élnek, ki tudja meddig? A lábuk jó. Bírják magukat, tervezik a jövőt! Tíz évre előre. Utaznak, üdülni mennek. Nekem is felajánlották. Micsoda csúfság. Mondtam, nem megyek. Kitértem. Senkivel egy szobába. Nem kell! – – – Megdöbentek. Zsóka főorvosnő, a város pletykahordója, rám ripakodott: „Mi van veled? Te halk szavú, figyelmes, kedves, neked is van tövised?” – gúnyosan felnevetett. Hallgattam, hogy ne törjek ki, elegendem van belőle. Henceg. A négy gyermekével, akik négy felé szaladtak a nagyvilágba. Alig nyitnak rá ajtót. De ő járkal, vastag a bőr a képén, nem látja meg, nem szívesen engedik be. Sorra járja az ismerősöket, adót hajtana be csirkéből-tojásból, mint boldogult aktív korában. A betegek hálaadományát. Jön, dicsekszik, aki hagyja magát, pukkasztja. Farizeusként veri mellét, nem hiába élt, vannak maradékai. Utódok, unokák. Velem meg, ahogy állandóan, lekezelve. Fölényesen. Nekem egy sincs. Ő nagy szájjal. Én csendben.

„Epés lettél vénségedre!” Nem szóltam, csak kitámolyogtam a kocsihoz. Dúlt bennem a harag. Miért? Kire haragszom? Magamra? Amit rosszul csináltam? Amit elrontottam?

Az íróasztal záros fiókjából, ahova nem nyúl senki, elővettem a kis dobozt. Nőknek való érzelmesség. Emlékek. Kinevezések. Levél kedvesapámtól. Nagy dolog volt egy gyakornokság, segédorvosság. Apa végigjárta a bennfenteseket. Magának nem kért, de értem félretette ezt is, csakhogy a közelében lehessen, s ne kelljen állás nélkül kuncsorognom. A levelek. Az újságkivágások. A munkámról. A nyugdíjazásról. Csendes távozás, mert a kitüntetést akkor sem és soha és ünneplést sem. Észrevétlen, szerényen. Névtelenül. Semmi feltűnősködés. Nem szeretem.

– – – – A doboz alján apró igazolványkép és egy levél.

– – – – Negyven éve: „Vannak el nem csókolt csókok és befelé hulló könnyek.” Ennyi. El kellene tépnem. De most sem tudom, ahogy eddig sem. Hatvan év alatt nem vitte rá a kezem semmi, hogy a fényképét. Ennyi maradt az első, az egyetlen szerelemből. Nem ment férjhez. Elhelyeztette magát messzire. A pénz, a rang, a cím, az alorvosi fizetés. Egy nővér meg egy orvos? Csalódás a családnak, gúnyos pletyka az

ismerősöknek. Elvenni feleségül? Rangon alul? Nem mondták ki, szerettek a szüleim. Megértettek, de a testvéreim? Ezért a drága taníttatás idegenben? A rokonság, a hely törvénye, meg az én gyávaságom. Hitványságom. Nem mertem. Semmit nem mertem. Megölelni sem. Megcsókolni sem. Csak a szerelem égetett bennünket. Külön, kétfelé. Egy szó, ami kifordult belőlem-belőle. Egyetlen ajándék. Bizonyosság. Egyetlen igaz vallomás. Az elkoptatott szó. Nem is mondtam többet senkinek. Megkerültem. Elvicceltem, megfilozofáltam, de zárt maradt az ajkam, mert a hazugságot utáltam.

Így lettem zárkózott-fanyar. Csendes, akiről Valika elégedetlenséggel panaszolta: „Fiam, magával nem lehet beszélgetni. Magába zárja, ami belül van. Meghallgatja az én mesémet, a pletykákat. Hümmög rá. Igen-igen-igen. Nem is hallja, miről beszélek.”

Ő szeretett beszélni, életvidáman. Menni, utazni, ha csak a Tisza-partig is. Kirándulást szervezett. Rokonok, barátok, nagy nyüzsgés, társaság. Mekkoraikat nevetett! Énekeltek. Táncoltak. Ült a zongora mellett. Gyerek híján a billentyűket babusgatta, s abba ölte bele a visszafogott vágyat. Csilingelt a kacagása, s hogy elkopott. Eltűnt. Tíz éve még valami mosolyféle, s egy göccsenés csak.

A panaszossága: „Maga nem nevet szívből. Udvariasságból veszi elő a begyakorolt hangos nevetését s lerí magáról.” – Igaza volt.

– – – – Kezdetben tudtam örülni a sikernek, az ügyességemnek, a tehetségnek, az önálló életnek? A feleségemet dicsérő szónak, szépsége tömjénezésének? Hogy én vagyok a férje? Ki tudja, minek. Ismernek, nevem van, irigyelnek a tapasztaltak is. Tudom a szakmát, a hivatást, nevezzük bárminek. Szeretnek. Elismernek. Hozzám jár a megye gyógyulást keresni. Eredmények. Az okos beosztás következménye a ház, a palota, amit elvettek. A szép otthon apró kincseivel. Képek, porcelánok, aminek gyönyörűsége a véremben volt.

Jól éltünk Valikával. A háború kemény próbatétét is kibírtuk. Hazakerültem a hadifogságból. Újra kezdtük. Nyaraltunk. Külföldön soha, itthon is lehetett, nem kell a sajátunkat sznob módon becsmérelni. Jó volt.

– – – – csak az a doboz, benne mázsányi kövek. Többet voltak a szívemen, mint a fiókban. Velem jöttek, nem menekülhettem előle, s nem tudtam, nem akartam feledni. A búcsú után húsz évvel az a levél megerősítette; nem emlék, hanem élet, ha külön is az ifjú szerelem.

Régen nem vettem elő. Nem kellett, nem halványodott. Most nézem, olvasom a magyar nóta szöveget. Ártatlan, de el kell égetnem. Megelevenedett kincsek, s aki megtalálja, nemcsak őt, a gyönyörű Madonnát, hanem engem is kinevet. „Vannak el nem csókolt csókok.” Én csak tudom, hogy vannak.

Gyengülök, valamit tennem kell. Semmi lényegest nem oldottunk meg, míg együtt voltunk Valikával. Nem oldottuk meg.

Menjen a doboz a fiók mélyére. Másra kell figyelnem. Meg kell írnom a végrendeletem. Beszéltük, de semmi nem lett belőle, talán mert azt hitte, én megyek el hamarabb. Most itt vagyok a halál küszöbén!

A halál küszöbén? Kimondtam? Hangosan. Magamnak magamról? Hogy visszavonhatatlan? Hogy idő kérdése? Nem úgy, mint a többi halandó? Hanem, ahogy a betegség kiált rám! Ahogy növekszik bennem. Ahogy nem engedi, hogy felejtsem? Ez a halál – siet! Nem lassan, settenkedve, észrevétlen halksággal lépeget, mint az elmúlt öt évben. Felgyorsult! Mind sebesebben fordítja felém az arcát. A két kezemmel érzékelhetően is itt van, a testemben hordom, s ha nem akarom is, kiszámítja idejét az orvos, akit nem tudok teljesen elkergetni. Én vagyok laikus reménységgel s imával. – –

Nem akarom kiszámítani! Nem akarok rágondolni! Haragszom. Jobb lett volna a

műtét! Jobb lett volna, ha tudom, hogy azt kell választanom. Ennek a titkolózásnak sem volt semmi értelme, nem Valika előtt, a rokonoktól, a világtól, a barátoktól – – – – nem! Magam előtt akartam elsősorban eltitkolni! Mert ha nem mondom ki, nem beszélek róla senkivel, AKKOR NINCS IS. Az őseMBER gyávasága, tudatlansága, félelme, babonája, mi rejtőzik ebben?

Megfejtethetlen vagyok a magam számára is. És most kell, kellene, hogy segítsenek rajtam! Kell! Nem bírom egyedül. Ki lehet más? Elhívom Ágotát!

Ágota erős, egészséges. Jó, hát baj van a szívével, de ez családi betegség. Előtte az élet! Évtizedek, ki tudja, mennyi. És nekem? Ha rá gondolok, hívnám is, és nem is, nem tudom. Ő telefonálgat. Érdeklődik. Nem tolakszik. Nem kérdez, ami sértheti zárt magányom. Szükségem van rá. Este, ha felhív, megmondom, jöjjön. Azonnal!

Megérkezett! Berobbant, s vele az élet, a fiatalság s az egészség. Én, az elítélt! Látom a szemén a ki nem mondott diagnózist, rosszabbul nézek ki, még jobban lefogytam. Rossz kérdéssel nyit: „Miért nem tetszik enni?” Ellenségesen feleltem: „Nem tudok. Nincs étvágyam! Nem szeretem, nem kedvemre való. A gyomrom nem bírja” – s közben kegyetlen kritikával vizsgáltam.

Mennyi erő! Dinamika! Ahogy a lakásban járkal. Rá is szóltam. „Gyorsan szaladsz. Egyik percben itt, a másikban ott.”

Elindult a konyhába, gondolatban követtem, valahol a rendelő közepén járhattam, s itt termelt mellettem, hozta, amit kértem. Mentegetőzött. Azért siet, minél többet végezzen. Szokatlan. Zavarja a nyugalom. Zavarta, mert más! Más, mint Valika. Az utóbbi időben kivárni is nehéz volt, nem haladt. Helyben forgott. Ágotával betört az élet a kriptába. Felpezsdítette a levegőt. Vibrált, ami belőlem kihalt. Ez rossz volt. A szembesülés. Nem tudok hozzá hasonlóvá lenni. Mutatja a nyomorúságomat.

– – – – s kint a tanyán is. A nyár, mert az forrósította az áprilist, dús. Buja. Virágbontó. Harmatosán zöldellő. Életet hirdető s tőlem búcsúzó. A többieknek a jövőt, a gyümölcsosztó őszt ígéri. A téli bőséget, kenyeret. Nekem nem! Meglódult a világ az eltelt néhány hónapban. A gazdaasszony is megszépült, s fürgébben járt körülem. Csak az én lábam sikoltott! Járásképtelen leszel! A bot sem segít. A szobában is rátámaszkodom. Háromlábbon vergődök. Megérem, nincs messze, másszak-kússzak a földön a kezemet használva, járást nem ismerő gyerekként. Borika elkapta a tekintetét az összegabalyodó, rogyant lécek láttán, a valamikori lábamról.

Rászóltam Ágotára. Megszégyenítettem. Belekötöttem a szavába. Kedvembe járva sorolta, mit szeretnének vinni. „Hallgass, én beszélek! Én mondom meg, mit akarok.” Bori áthívta a másik szobába. Rólam szólt. Megéreztem. Változtam, nem ilyenek ismert. Nem voltam köztök. El kell viselni, a betegség teszi.

– – – – Egyszer nekem is szabad. Van, aki állandóan, s kibírják. Én soha. Irigylem, hallom, ahogy részvétellel nyugtatgatja: „Szegényt ide vitte a baja!” Sajnálak! Engem!

Ágota iparkodott. Úgy, ahogy rendeltem. Olyan ételt, azzal az ízzel! „A hűtőből nem eszem! Soha állottan!” Tíz perccel se kezdje hamarabb, ne várokozzon a kész a lábosban! Akkor nem ér semmit – ha tudom, meglesem, kimegy, a főzést készíti, vagy mást csinál? Takarít? Mosogat? Vasal? Jó a szemem, a morzsát is észreveszem a földön. Rám utattam az ujjammal, lángolt az arca.

Az asztal ünnepi szép. Sokféle jóval megrakva. A főzés nyoma eltüntetve. Üres a mosogató. A virágok a vázában harmatosán. Mégis a bosszúság lovai. Bármit tett, felháborított. Semmi nem jó. Többször rászóltam. Többször. „Zavar a gyors mozgásod.”

Délután pakol a bőröndbe. Utána vánszorgok, s kérdezem: „Mit csinálsz?” „Reggel utazom. Telefonálok a kórházba, holnap számítsanak Ernő bácsira, ott ebédel.”

Ezt azért nem akartam. Lázad? Ellenem? Érzékenykedik? „Ügy jöttél, szombatig maradsz!” Határozott a hangja. – „Akkor az volt. Változott a helyzet. Nem zavarok. Nem háborgatom Ernő bácsit az otthonában. Nincs annál nagyobb kín, ha a sajátunkban nincs meg a nyugalomunk.”

Kitört belőlem az elkeseredés: „Mit érzékenykedsz, mit sértődgetsz, nincs egyéb bajod? Ha te is azt érezned, amit én? Soha nem beszéltem így veled. Rosszul esik?”

Erre megkeményedett, szembefordult s azt mondta: „Mielőtt elmegyek, kihívom a körzeti orvost. Állapítsa meg, mi a baj? Miért a fogyás? Miért nem tud enni? Nem lehet tétlenül nézni. Be kell mennie a kórházba kivizsgálásra!” Valósággal megszidott. „Orvos, aki ennyire nem törődik magával. Csodára vár. Tavaszi melegre, s nem akarja tudni, mi a baja, s nem akarja, hogy segítsenek rajta.”

– – – – kifigyeltem, játssza a haragot. Félt! Aggódik értem! Hirtelen megenyhültem. Elhallgattam, mint aki titokban erre vár, más intézze a dolgát. Valaki elindítsa, megkezdje helyette a szembenézést, gyógyítást, akármit.

Megkönnyebbülten készültem a vizsgálatra. Mosakodtam. Tisztát kértem. Nehéz az öltözés. Már nem zavar a közelsége. Kitárult előtte nyomorúságom golgotái teljessége. A karom, csont hús nélkül. Félre fordította a fejét, ahogy bújtatott az ingujjba, ne lássam a döbbenetét. Aszalódott, ráncos bőröm a karjához ért, nem rántotta el undorral. A pulóverek tucátja sem adta vissza az emberi formám. Ő eltűnt, rejtette a könnyeket, remegett, s nem pattogtak szeméből a gyűlölet nyilai.

Megadón lefeküdtem, vártam Sanyi kocsijának hangját. Az orvosi táska az asztalra került, Sanyi hozzám lépett. Ágota a dupla ajtó közt háttal, ha kell, kéznél legyen.

A meleg, baráti hang a magasba szökkent, indulattól fűtve: „Ernő bátyám, hogy tehetél ilyet? Nem tudtad? Nem érezted? Kizárt dolog, de miért nem idejében?”

Nyolcvankét éves múltam. Hetvenhét évesen észrevettem. Egy távoli klinikára mentem. Inkognitóban. Megállapították, amit magam is tudtam, csak nyíltan nem mondták ki. Kegyes hazugsággal mellébeszéltek. Műtétet javasoltak. Én számoltam. Rossz a szívem. Itt van Valika. A műtét sikerül, vagy nem. Megkérdeztem, ha nem vállalom a műtétet, mit várhatok? Nem lehet tudni. Egy év. Lehet, hogy több, de: „Adjunktus úr, nézze meg a szívem. Akkor is a műtétet javasolja?”

Azóta nem szóltam senkinek. „A feleségednek sem?” „Mondtam, senkinek. Vártam, mit veszek észre. Mekkora a nagyobbodás. Mondd meg, mit lehet tenni?” „Befekszel a kórházba legalább tíz napra.” „Befekszem. De minek? Megállapítják, amit te is, én is tudunk. Régen készülök, de erre nem lehet igazán felkészülni. Ha tagadom, úgy érezve, haladékot kaptam, s talán a diagnózis sem biztos. Alkudoztam.”

„Nem lehet ilyen tehetetlenül megadni magad” – tiltakozott Sándor. „S aztán? S aztán?” – vágtam a szavába. „Kiírom Ágotát táppénzre. Gyógyszert kapsz. Erősödsz.”

Az árnyék előlépett. „Vállalom!” „Látod, nem vagy egyedül. A kivizsgálás jót tesz. Erősítik a szíved is.” „Megadom magam, ha akarjátok. Minél előbb. Meglátogatsz?” Sándor bólintott.

Ekkor csengetett a postás. Távirat. Meghalt Vilma testvérem. Tegnap szállították a kórházba. Úgy néztem Ágotára, mint aki tudja, miért kellett eddig élnie. Az utolsó testvért eltemetni az én feladatomban. Fél év alatt két temetés. Nem áll meg a harmadikig. „Jó, hogy itt vagy. Elintézed a boncolás és a temetés ügyét.”

Ismét az ablak alatt gubbasztok. Dacosan? Fáradtan! Nem kísértem ki, a vizsgálat kiszívta az utolsó tartalékerőm.

Kopogtak a kövön a léptei, beadta a kulcsot. Könnyekkel küszködött. Megsápadt az

arca. Ez az én művem, én tettem vele. Érkezésekor vidám s bőre pihenten feszes volt, most szeme alatt karikák. Megkeményedett vonások. Én tettem? Utánaszólok. „Talán még találkozunk! Hívjál!” Hallom, a kocsi motorja felbúg. Itt minden úgy van, ahogy én akartam.

Egyedül vagyok a sivár házban. Egyedül. Jó ez neked, Ernő? Igaz lelkedre, használ a magány? Hát akkor? Hát akkor, ki tudja, mit csináltam jól s mit rosszul? Persze, hogy tudod! Én is tudom, de nem tehettem másként, s mégis bennem ég Ágota ittlétének értem aggódó, miattam szenvedő sajgó emléke. – – – – Befekszem a kórházba.

– – – – Ágota telefonált a kórházba. Beszélt a kezelőorvossal. A diagnózist megerősítették, véget vetve a szemérmes titkolózásnak. A végső remény, amelybe a beteg görcsösen kapaszkodott, megdőlt. Utolsó stáció. Gyomor és vastagbél. A neheze ezután következik. A szívét felerősítették, s a beteget hazaengedték.

E napokban visszaérkeztek Vilma testvére hamvai. A beteg Ágotával közölte, nem fontos a temetésre eljönnie. Az értett belőle, s otthon maradt.

A temetésen megtörtént az, aminek meg kellett történnie. Megjelentek a rokonok. Kitárult a lezárt szelence, s a titok napvilágra került, tudomást szereztek a betegségről, s kaptak a találkozási alkalmon. Semleges helyen. A legalkalmasabb lélektani helyzetben. Többé nem hivatali titok, halálra ítélt. Meddig tarthat? Fél évig? Tovább? Hamarabb? Mindegy. A bizonyosság félretolta a haragot, dacot. Akik tizenöt évig nem köszöntek, a temetésen hozzáhajoltak, s – feledve eme apró hibát – megcsókolták.

Aggodalommal vették körül. „Megsápadtál, keresztapám, mi van veled?” – sopánkodott a képmutatás, megtoldva csinált tudatlansággal. „Kórházban voltál? Nem szabad! Ne csinálj ilyet! Viszek én neked ebédet s felhizlallak. Itt a nyár, ráérek, megszabadulsz a kórházi kosztól. Jó lesz?”

A búcsúénekek után az egész siserahad, a távoli rokonok szövetkezve a helybeliekkel, betuszkolták a kocsiba, s hazakísérték, megnyíljon előttük a zárt kapu. Az orruk előtt nem csaphatják be.

Ő fáradtan s vitát megelőzve hagyta, elárasszák a szobákat, észrevételezzék, leltárba szedjék, ami van, maguk között elintézve az osztozkodást.

Rajtuk a kérdés – írt-e végrendeletet? Az orvos megérezte a levegőben úszó félelmet. Eszébe jutott, mikor először hívta Ágotát a zimonkós estén, leültette, és diktált. Szamba vette a rokon keresztgyerek-tábort, s tételesen hagyakozott. Festményeket, szőnyegeket, a bélyeggyűjteményt, a kocsiját, amelyeket hosszú életük alatt a maguk örömeire vásároltak, ezek megelevenedtek; s elindultak valaki otthonába. Bekopogtak, hogy folytassák a tárgyak életét, melyet nem a forintértéke, nem központi ízlés s egy kordivat diktált, hanem a személyiségükhöz tartozó öröm. Története van mindeniknek, barát, rokon, jó ismerős, tartozéka az élettérnek. Nyugalom s gyógyulás forrása.

– – – – hagyakozott. A 22-es sorszámmal végleg elpilledt. „Nem is tudom, mit csináljak a többivel? Nem is tudom, hogy kellene. Elfáradtam. Majd folytatjuk.”

A végrendelet azzal kezdődött, kit s miért hagy ki a rokonok közül; akik nem köszönnek, mert valami örökölt harag leszoktatta arról a fiatalt. Nem fáj, de groteszknak tartotta – azt ajándékozta meg, aki kalapot sem emelt előtte. Legjobb lett volna jótékony célra. Az egyháznak vagy orvosárváknak, csak ne így. Elhessegette, ügyvédet hívjon, s hallgassa a sokféle jogi bukfencet. „Meglátom. Majd.” Az írás bekerült a fiókba.

Most a rokonok dörgölöznek, célozgatnak. Ödön felemelt egy vázát, amit a nevelőapja adott az orvoséknak esküvőre. Az csak nézte – s ő rávágta: „Vigyétek!”

Figyelte őket, s véget vetett a beszédnek, példázgatódásnak, kapzsiságnak, s elköszönt a betolakodóktól.

Beteggondozó, ápoló is jelentkezett. Nem is egy. Volt, aki otthagya volna érte a családot, a sok gyerekekkel, azzal, hogy azt a pár hónapot kibírja – az egészért. – A házért s az ingóságokért érintetlenül. Átalakítják a házat, meglegyen az ápoló nyugalma. Befalazzák a beteg melletti szoba ajtaját, amely összekötné őket. Ő csak kapkodta a levegőt. Rendelkeznek az övével életében, hogy hermetikusan elzárva tőle, pihenhessen a gondozó.

Az ostromlóktól úgy szabadult, adott nekik, amit kértek, csak menjenek. A válasz az ápolónak: „Nem kérek belőled.”

Az becsének a lánya, Piri, aki helyben lakott, intézkedett. Ő is egy keresztlány, aki 15 évig meg sem ismerte őt, pattogott: „Nem mész a kórházba.” Jött az ebéd, s délben elkészült az esti tea. Neki, aki állottat soha. Az utasítás: „A maradékot melegítsd meg!” Beosztották a napját. Kiskorúsították. A felvágottat forgatta a szájában, lenyelni nem sikerült.

– – – – Túrt békességgel, s Ágotára gondolt. A gyilkos tekintetére, amelyet hálából felé lövellt a harag, a betegség gonoszságával. Az; kereste a kívánságát, s nem dirigált. Ő parancsolt. A szép összhang, a beszélgetések s az összetartozás áldott nyugalma a múlté. Most a júniusi melegben a bekapcsolt radiátor mellett is fázott. A szívesség ételhordó, ahogy jön, kívánná, menjen is. Fia ment, soha nem üresen. A Valika holmijai, a lemezjátszó, a lemezek, mikor mi. Megfizette az ebédet úri módon, amiből néhány kanállal leszorított. Az illatok ingerétől felajzottan várta, s a beteg gyomor nem fogadta be. Végül dicsérve összeturkálta, s maradt éhesen. Egyik nap Piri bejelentette, el kell utaznia, de a gyerekek jönnek, s ellátják.

Fellázadt, kitarta az ablakot, s leste, ki jön arra. Beköszönt egy meghalt barát felesége. Az ablakban indult beszélgetés közben a kapukulcs a vendég kezében, s bent folytatták tovább – – – –

Ez az asszony írt Ágotának. Azt érezte, kötelessége, tennie kell valamit, mert Ernő bácsi éhen hal. A kórházba nem tud bejárni étkezésre. Vízben oldott kakaón él. A rokonok eldöntötték sorsát, kínos éhhalálra ítélték.

Ágota forgatta a levelet, s többször elolvasta, s az utolsó találkozásukra gondolt...

– – – – Ili – – Valikának másik kedvence, Ernő bácsinál gondozónak jelentkezett, az összes javakért. A házért s valamennyi ingóságért, ha befalazzák a kettőjük szobája közti falat. Ernő bácsinak nem kellett, de a kért szervizzel megajándékozta. Ő hívta Ágotát, tartson velük. Kocsival mennek, legyen hova pakolni. Ő még szerette volna látni a nagybátyját, s velük tartott.

A kapuban Piri zordon arca. A szobában sem hagyta a vendégeket magukra, egy neszkávékészítés erejéig sem. Ernő bácsi lehangoltan, türelmetlenül sürgette a szervizek csomagolását. Fölötte elsiklott a tekintete, s ő megalázottan várta az indulást, ne érezze a szeretet keserves fordulását.

– – – – A kapuban érte utol a hang. Őt hívta az ablakhoz: „Köszönök neked mindent, s lehet, még rád szorulok.” Dudáltak, rosszalva a külön beszédet.

Ágota csomagolt, készült utazni szabadságra. A csörrenő telefonból Ernő bácsi kétségbeesett hangja esdekelt: „Ráérsz? Piri, mint úttörővezető, egy hétre táborba megy, magamra hagy. Rábízott a gyerekekre. Segíts! Gyere el. Nem akarom őket, harsognak. Kutatnak. Fáraszt. Pihenni szeretnék, meg enni a főztődből. Éhes vagyok!

Holnap indulj. Tedd félre az egyéb dolgod, a szabadságot, az utazást is. Ha holnap nem, holnapután vár a taxi az állomáson ...”

– – – – ennyi futotta az elszántságból. Hangjában félelem. Könyörgés. Nincs más, csak te. A kiszolgáltatottság szégyene. Várakozás: jóságra, megértésre.

Az elnémult készülék mellett Ágotában felébredt a belátás, együttérzés. A beteg nem azonos önmagával, a régi énjével. A kórházi procedúra szembesítette a tényekkel, megszűnt titok lenni. A város beszél. Ez a legnehezebb. A titkolt tagadás haragba fordult. Piri korbácsa megtörte, s kezdődött az alkudozás.

– – – – ha Ágota eljönne, jó lennék hozzá. Ismeretlen szenvedések várnak rám. Az élet rövid, a kínok korszaka hosszú, csak ha van kísérő, ápoló, egy szív, aki hozzám hajol, bizakodhatok, hogy ember maradok. Isten nem hagyhat magamra. Kinyújtja kezét, egy ember által enyhíti a poklomat.

Piri nem úgy mozog, mint akiben szeretet van. Senki iránt nincs. Kiegyezett. A beszéde fellengzős. „Nincs itt semmi baj, keresztapa!” – hajtogatja naponta. „Ne félj! Holnapra főzök egy kis babot. Megeszed, jobban leszel. Megszívott a kórház. Sétálunk mi még” – harsogta lekezelve. Ő meg nem mert válaszolni. Nincs kinek. – – – –

Visszaemlékezett az elmúlt évekre, bizakodott, lesznek még csodák. Tapogatta a daganatot. Nem nőtt. Ajándék volt minden hónap, egy-egy nap az ő korában.

Ha ritkábban vizsgálta magát, az sem jó valójában, mert akkor menthetetlenül észrevette a nagyobbodást. Két akkora, mint egy világra kívánczó embrió. Mondogatja; a családi életkort meghaladtam. Az utóbbi évek tele voltak bajjal, s az állította le a szervezet védekező gépezetét, s ezért léphetett a szabályos rendbe a káosz. A test megadta magát, nem pusztította el a szabálytalanságot.

– – – – most, hogy Ágotára várt, gyorsabban vert a szíve az izgalomtól. A bizonytalanság; eljön-e? S a biztos tudat; nem hagyja magára, hullámozva váltakozott benne.

Ha itt lesz, helyreáll a nyugalom, de bent, a tudata mélyén egy kérdést akart megfejteni. Miért is volt ő ennyire magából kifordult legutóbb, mikor Ágota itt segítkezett? Alkalmazkodón, észrevétlen tette a dolgát, s ő nem szenvedhette, nem tűrte. A kórházban is hol így, hol úgy gondolt rá, nem akarta, hogy eljőjön a temetésre.

A rokonoktól porig alázva fizetett érte. A hosszú töprengés közben eszébe jutott egy írás a rákos betegekről, amit el is tett még aktív orvos korában. Valamiféle tanulmány? Vitafórum? Neves szakemberek megállapították a haldoklás lélektanáról, milyen elviselhetetlen szakaszokon megy keresztül, akit az élet erre kárhoztatott.

Ezt mérte rá is az Isten vagy a sors, ez a jövője! Talán a jelene is? Amilyen gyorsan a lába engedte, felkászálódott a fotelból. Megfogta a botját, s indult a rendelőbe. Előkereste a kulcsot, s kinyitotta az íróasztal fiókját. Most is példás rend uralta, bár csak néhány dosszié volt benne. Régen túljutott személyes iratainak elpusztításán. A családiakat hagyta csak meg.

– – – – hamar megtalálta, amit keresett. Visszaült a fotelba, s belemerült az olvasásba. – – – – Meghökken, mert nemcsak azt találta meg, amit megélt oly keservesen. Igen, a betegség súlyosságát nem akarja tudomásul venni az áldozat. A tagadás mélységes érzelmi lázadásán túljutott.

A betegség második szakaszában dúl a harag, a düh, a lázadás, a tiltakozás. Ez általában a környezete, az ápolója ellen irányul. Tudva, vagy nem tudva, azért haragszik, mert azok egészségesek, és ő beteg. – – – – Itt tart? Túljutott rajta? Nem tudja pontosan megállapítani.

Gondolatai előre szaladtak. Ha itt lesz Ágota, megpróbálja kérlelve rábíni, maradjon vele, s ne csak egy hétig.

Nem bántja többet, s nem engedi a rokonoknak, hogy befolyásolják ellene – – – –
Összekuszálódott benne a múlt a jelennel.

Sok betege, ha visszagondol rájuk, hasonló panaszra adott okot, s a család kétségbeesett, mi az oka. Nála kész volt a magyarázat: „A betegséggel jár, a szenvedés teszi. Ne vegyék a lelkükre.”

A betűk táncoltak a szeme előtt. „Következik az alkudozás.” Ledobta az írást. „Orvos voltam, nem pszichiáter, most pedig beteg. Nem elemzem a lelkem, hogy reagálok a betegség többi szakaszára. Lehet, most alkudozom, később búskomorságba esem – de a végén megbékélek, ahogy ötven év alatt annyi beteg ágyánál tapasztaltam.”

Ágotát a gyorsan befejezett telefonhívás óta keservesebben gyötörte az a gond – ő robbantotta ki a szembesülést az általa ismeretlen betegséggel. Jól tette? Kárt okozott?

Ahogy kiszállt a kocsiból, az ablakban megpillantotta az öklömnyi fejet, keze nyújtotta a kulcsot, s a láb elébe ment. Roncs. Remegve ölelte át a rettegőt. Csupa izgalom. „Vásárolj. Én nem tudok.” „Hol a kocsi?” „Elvitték. Odavan. Áron, a barátom rábeszélte, hogy én már úgysem tudok vezetni, s jó lesz a pénz az illetékre.” „Ki takarékoskodik ennyire a betétkönyvvel? Valami nagy sumákság van mögötte.” „Áron gazdálkodik a pénzemmel, vele kimentek a tanyára. Bevásárolsz?”

Végre megnyugodott, s Ágota meg tréfálkozott. „A galamb húsát megeszi Ernő bácsi, én csak a csontokat szopogatom.” „Jó lesz” – kuncogta de reggel ne kelts fel korán. Hagyj aludni, legalább nyolcig. Mostanában a nyugtalanság nem hagyott. Ma jó éjszakám lesz. Ne hagyj itt, nem akarok egyedül, s ne úgy, hogy ne tudjam.” „Tíz perc alatt megjárom a boltot, hozom a friss zsemlét.” „Jó, hogy gyors vagy, és nem várokotatsz.” – – – –

Szokogatom az örömet, hazajött Ágota. Hozza a kertből a virágot, s kicsal vele, nézzük meg együtt a dúsan virító csoportokat. Húzódoztam, de rávett. Elkerekedett a szemem. Szép, szép, de nem ápolt, ha nem ellenőrzöm, elhanyagolják? Csak az árát veszik fel, a munka elmarad? Vagy azt gondolják, én már soha többet nem is látom? Nehezen lépegettem, de ismerte az óvó kezét, megbátorodtam.

A gázkonvektort is most oltotta ki Ágota. Piriék nem értettek hozzá. A szobában is elviselem báránybőr mellényemet, de ha kimegyek a levegőre még egyet felveszek. „Fázom!” Ágota segíti rám. Eddig én vittem a kabátot másoknak. Annak is vége.

Az ablak nyitva, a szellő kiviszi a poshadtságot, s beáramlik az előkertből a virágok üzenete.

Este megnéztük a híradót. Egyedül már az sem kellett. „Megágyaznál?” – kérdeztem, hagytam, segítsen a lefekvésnél. Dicsekedtem az ágy végéhez csomózott kapaszkodóval, ezzel fordulok meg az ágyamban.

Tartottam a csuklóm, vegye le az órám, s készítse be a vizet, zsebkendőt. Mégsem volt nyugalmam. Hogy kérjem meg? Forгатom a szót, ahogy elköszönt, kiböktem. „Ülj le. Maradj még. Arra kérlek, kísérsz el az úton végig a túlsó partig, ahogy kilépek az életből. Ne hagyj magamra! Nem boldogulok egyedül, s nem szeretnék kórházba menni. Maradhassak a saját ágyamban. Kikoptam az emberekből, mindenből, mióta elmentél.”

„Ragaszkodtál hozzám. Sándornak, az orvosomnak is ígérted, ápolsz. Tudom, szeretsz bennünket. Jó volt nálad a Balaton mellett is. Sokat dolgoztál, emlékezetes

heteket töltöttünk együtt.”

„Piri? Ügy tudom, ő az ápoló. Megállapodtak vele.” „Nem hagyhatja a családját. Kíméli magát. Nem őszinte, nem szeret. Mutatja – de nem sajnál. Nincs irgalom benne. Csak amit meglát. Amit vihet. Ajánlottak kórházi szakképzettet. Nővért. Nem akarok idegeneket. Nem akarok kiszolgáltatott lenni. Elrendeznek, s hagynak magamban kínlódni. Míg alszom, nyitogatják a szekrényeket. Nem akarok tárgyá válni, akit letesznek, ha kedvük tartja, s jönnek azt tenni, amit ők látnak jónak, nem amire a kínom enyhítése könyörög.

„Maradj velem! Erzsiké, a bejárónő annyit segít, amennyire szükséged lesz. Ne hagyj itt, meghálálom a segítséged!”

„Tíz nap szabadságom van, s a nyárra beosztottam magam, dolgoznom kell” – érvelt Ágota. – „A telefonban nem szólt ezekről Ernő bácsi, egy hétre jöttem el.” „Nem akartalak elijeszteni, s nem tart ez olyan sokáig!”

Láttam, megvonaglik az arca. Sajnál. Szégyelli ezt a beszédet, alkudozást. Szinte dadogta. „Nem volt rám szükség, nem úgy intéztem. Tessék nyugodt lenni, kitalálok valamit.” – S én, a szűkmarkú, csendes, megrészegültem a lehetőségtől, vele beszélgetek, s megkönnyebbültem, tudom, megoldja a sorsom.

Boldogan szállt vissza emlékezetem a múltba, s beszélni kezdtem a szüleimről.

„Nem hasonlítottunk hozzájuk, egyik gyerek sem. Jobb emberpár nem született a földre. Csordultig szeretettel. Nem volt nap, ne evett volna rászoruló az asztaluknál családtagként. Nekik a koldusok is azok voltak. Kedvesapám halála után, így emlékszik a nekrológ róla; felfelé kemény, lefelé megértő szeretet, segítség. Egyedül tizenkét száznak keresett kenyeret, de mi a haját is megettük. Nem ismertük a panaszt, az elégedetlenséget. Az ima nem szokás, formula, hanem személyes hála az Isten iránt. Nem ragadt ránk a jó példa. Ne vigasztalj. Nem vagyok jó, és rossz sem! Ez kevés. Éltünk becsülettel, de magunknak. Zárt ajtók mögött. Otthon bárki betért, asztalhoz ültettük. Oly természetesen élték a Szentírás parancsát, ahogy lélegeztek. Másként nem tudták volna. Hogy engem tiszteltek, becsültek? Az udvariasság példája voltam? Semmi. Kötelesség, a rendelő a hivatás parancsa. Formula. Nem láng, mely melegít. Szerep, amellyel összenőttem, de elviseltem a mások keservét, hisz nem válthatjuk meg a világot, így meg sem próbáltam.

MEGVOLT HOZZÁ A FELMENTÉSEM – kicsi vagyok hozzá.

Hiányzott az erély, a határozottság, a kellemetlen ügyek vállalása. A tapintat ürügyén kíméltem magam, s hagytam – a jellemtelenek győzelmét, nyugalmas legyen az éjszakám.

Menekültem a vesztes csaták próbatétjétől. Hol az az elszántság, mely kedvesapám tetteit vezette?”

Ahogy Ágota elköszönt, hogy lefeküdjék, melegség borította be a homlokom. Átkúszott a fejemre. Megsimogatott. Az altatók bódulatával nyugodt álomba zuhantam. Biztonságban vagyok, nem hagy magamra, s nem engedi, hogy kiszolgáltatott legyek. Nem reszketek az elhagyatottság kínjától. Nem leszek egyedül.

Másnap délelőtt a bejáróasszonyra, Erzsikére maradtam. Ágota elment. Intézkedett. Azzal bocsátottam útjára: „Mondd meg, akiken áll, vagy bukik, legyenek egy haldoklóval megértők.”

Biztosan telefonált a feletteseinek, csak nem akarta, halljam, észrevegyem – mivel is kell érvelnie a rendkívüli szabadságért.

Bízom a sikerben, s mégis az izgalomtól fel-alá hintázott a gyomrom. Mikor hazajött, rám mosolygott. Érzem, van remény!

Felszabadultan készültem a jó ebédhez. Az asztal szépen, tőle szokottan. Dupla tányér. Kisebkek a csontnak, kompótnak, süteménynek. A poharak rendben. – Középen a fűszerek. A tányérom mellett balról, ahogy kívántam, a gyógyszerek.

Feslő rózsa a vázában, s kristályban jégkockák. „Hozz egy kis bort is, az orvos rendelte.” Jóízű volt a leves, s egyszerre megszédültem, s a számban az étel. – Visszanyeltem. – Újra és újra. Patakozott a verejték a homlokomról, de nem adtam fel. Nagyokat lélegeztem, s megnyugodott a háborgás – s az észrevétlen állam alá repült kis lavórban ott sötétlett, ami kifröccsent. Ágota puha ruhával letörölte a homlokomról a verejtéket, s amilyen némán jött, úgy tűnt el előlem.

Megsemmissülve ültem. Végre felnéztem, szemben velem szeletelte a húst – mintha mindennapi esetnek lett volna részese. Bámultam. Az orvos tudja, mit jelent a látvány, milyen undort kelt az egészséges gyomorból. Ő ura vegetatív rendszerének, s megérti a küzdelmem, hogy mennyire szükséges az étel az élet fenntartásához.

Ismét felállt, s vizes ruhával törölte át; a keze remegett. A gyomrom megnyugodott, s folytattam az étkezést. – Lassan. – Keveset. Ittam egy pár kortyot a borból. Arcom kisimult.

Jól éreztem magam.

Ebéd után bekísért a fürdőszobába, krémet nyomott a fogkefémre. Visszasétáltunk a szobámba. Leültem az ablak elé, s ő ott maradt. Hagyta a konyha gondját, a szedetlen asztalt, a mosatlant, leült mellém.

„Jobb és megértőbb vagy, mint gondoltam. Látszik, feleség voltál, gyereket neveltél, s megérted a gyengeséget. Valika nem bírná elviselni. Rosszul lenne. Elszaladna a szobájába. Te nem utálkozol, nem vágod rám az ajtót. Nem leszel rosszul. Nem sopánkodsz. Erősítesz. Nem ámítasz felesleges vigasztalással, s nem kényszerítesz hazugságra, a betegre rótt kínos színjátszásra. Így elviselhető, nem szégyenkezem annyira.”

– – – – eltűnődtem, talán meg is gyógyulok. Kicsit sokat ettem. Én vagyok a hibás, a mohóságom. Többször, keveset.

„Jó itt a napon, elálmosodtam. Lefekszem. Ha végzel, gyere be.” Ágota elhárította. „Nem akarnék zavarni.” Csalódottan feleltem: „Nem zavarasz, sőt megnyugtatsz.”

Nyugtalanul szundikáltam. Magamra maradtam. – Nyitom a szemem – – – – látom, ott ül, ahogy kértem, felrakott lábbal pihen.

Este, híradó után, lehántotta a sok pulóvert, én hálóingben, s emeli a lábam fel az ágyra. Micsoda erőmeztakarítás! Mellettem a zseblámpa. Benne az idegekben, ne zavarjam mamukát, nem gyújtok villanyt, ha nézem az időt. Üres a fekhelye, a rekamié. Mikor ide költöztünk, fel akarta számolni a hálószobát...

– – – – eddig gyűlöltem az estéket, a végeláthatatlan, sötét magányt. A besütő hold titokzatossága feloldotta a titkolózást – beszélni kezdtem, nem figyeltem, mennyit adok ki magamból, kinyitottam a bezárt szelencét, s visszavitt a múltba.

„Mondtam mamukának, azt teszi fiam, amit jónak lát, de az ágyam nem adom. Jó fekvésem van benne, én ebben halok meg.” Csóválta a fejét, de rám hagyta mamuka. Aztán visszaszálltam a boldogok szigetére, a gyerekkori házba – – – –

Emlékszel az ebédlőre? – Mindketten egyre gondoltunk. A szekrényekben édesanyám perecei, cukrozott narancshéj. Valamit naponta készített. A mézesek. Játék a sokféle figura, ha a lányok nem látták, én is segítettem. Egy szív, egy virág, nap, hold és a csillagok, s közben mesélt kedvesanyám. Ha a szekrény ajtaja kinyílt, sokféle illat csapta meg az orrom. Akkor is, halála után, mikor üresen árvállott.

Télen a cserépkályha sütőjében főtt a fehér kukorica, a tök sült édesen, s puhult a

gesztenye. Az ablakok előtt az üveges tornác, télikert, sokféle virággal. Kertben a kaktuszok óriás virágkelyhükkel, lapátlevelekkel terpeszkedtek, s a rózsakarókon színes gömbök, ha belenéztl, sikoltottál, torzan tükrözött, s megijedtél magadtól.

– – – – Az estikék, a verbénák illatát érzem most is, amelyek reggel aludtak, estére nyíltak ki. Az előszoba előtt a kertbe nyomuló kör alakú étkező, hatalmas asztal körötte karosszékkel.

– – – – este, kint a szofórák alatti vacsorák. Fent a póznán a villanybúra, szünyoghadd zsongta körül. Mellette elfért az egész család. – – – –

– – – – Emlékszel, Ágota, te kedvesanyám ölébe hajtottad a fejed, s haragudtál László öcsémre, mert vitázott apámmal – s nekiugrasz, ha nem tart vissza, mert bánatot okozott azoknak, akiket szerettél.

Nem intettem le. Lászlót sem. Jobb, ha azt mondják, nem avatkozom bele, mert szelíd és nyugodt vagyok. Elkerültem a konfliktust, s szét is hullt a csalás. A véleményem Valikának, keményen. Panaszkodott a családjának. Akár akarom, akár nem, eszembe jutnak a régi bűnök, az önzésem. Egyszer kérte, vegyek neki gyémántköves fülbevalót. Régen, mikor még megtehettem volna. Elengedtem a fülem mögött. Többet nem mondta. Örültem, mert megspóroltam. Mint mikor pénzre volt szükséged, megvettem kedvesanyámtól a karkötőt, melyet neked szánt. Elvitte az árát az infláció. Megkárosítottalak. így lett Valikának a legkedvesebb ékszere. Azért tettem a múltkor a karodra: „Visszakerült a jogos tulajdonosához. Megkopottan, elhasználtan, de tartoztam vele.”

„Bár Valika tette volna!” „Hiába várnád, az élő ragaszkodik a sajátjához. Ha ő itt lenne, az gubbasztana a szekrényben, de nem kerülne hozzád. Igazad van. Ő jólelkű volt, nem tudta, szorultságod használtam ki.

Örömszerző vagy, akár kedvesanyám, s apád örökölte. Nem is ment vele semmire, mert nem viszonoztuk, hogy segített a taníttatásunkban.”

– – – – a végén csak rátértem, ami bennem égett. – – – – „Mikor kapsz választ? Ne engedd, hogy elutasítsanak. Meghálálom. Gondtalanná teszek. Kárpótollak a fizetés nélküli szabadságért, amit lehet, mindenért.” Nem forszíroztam. Tudom, sok mellékestől elesik. Kérhetem, ezt az áldozatot is meghozza értem? Mikor lakást vásárolt, írt a gondjairól, de nem kért, nem volt benne szó kölcsönről. Éreztem, erre lenne szüksége. Halasztottam a választ, s írtam kitérővel a balatoni nyaralóról, hogy érdemes-e fenntartania. Másoknak adtam kölcsönt. A rokonoknak resteltem? Sajnáltam ennyit is? Ki tudja? Az utolsó üdüléskor, lakásnézőben nála járva, adta meg a választ.

„Az a kis fészek nekem lélekmenedék, örökre otthonom. Nem dobom el. Érte vállaltam a budai füstöt, közelebb lehessek hozzá.”

Megértettem, s elszégyelltem magam. Nem! Inkább bosszankodtam, feledtem, hányszor vendégeskedtünk nála mamukával.

Most tehetetlenül vergődöm, magamra maradvá; tudva, senki nem volt még, hogy magával vigye, amit összegyűjtött.

Adnék bármit, csak ne legyen egyedül. Jól tudom, ezt nem lehet viszonozni, sem megfizetni. Én nemcsak ápolást kérek. Embert. Egészen. Velem érezzen, úgy kísérjen el. Fogja a kezem, s adjon erőt, az emberhez méltó halálhoz ... hogy ne utáljam meg magam a vészjelekért, amit hangosan sikolt a halál előtt a szervezet. Értse az érthetlent, az élettől búcsúzó, az életbe kapaszkodót! Ki szánja a nyolcvan felettit? Az ne panaszkodjék!

Az életosztón az öregséggel egyenes arányban növekszik, ha nem így lenne, az

elesettek nem túrnék békességgel a hanyatlás kínjait, s eldobnák életüket. Fiatalon könnyebb a búcsú, nem ismerve a változhatatlant.

Hogy kérjem? Ígérjem, mindenem a tied? Nem, mert le akarlak kenyerezni. Ez méltatlan hozzánk. Ő nem anyagias. – – – – Újra élem a balatoni gyönyörű nyarakat. Mi mamukával, a nővéremmel, ő a kislányával. Ágota bevásárolt, szaladgált. Főzött, kiszolgálta, s nem számolta a konyhapénzt, az időt, az erőt. Örült, összetartja a családot, ahogy kedvesanyánk.

– – – – hagytuk, kényeztessen. Sétáltunk. Csodáltuk a naplementét a tó vizében. Beszélgettünk az egyvérhez tartozók meghittségével, emlegetve, akik lassan kihulltak körünkből. Ő őrzi a szépet és jót, fájdalmainkat, becsapásainkat. Tisztelve őrzi, s a jó marad benne.

Dédanyámtól őrök egy szépívű tálcát a szekrény mélyén. Nem használtuk. Olykor elmerengtem fölötte. Láttam az asztal közepén, s körötte a népes, régi család. Az ereklyét továbbadtam Ágotának. „A tied.”

Nézte, forgatta, majd' hogy kihullt a kezéből. Semmi öröm az arcán. Leste, miért adom? Nem volt szokásom.

„Nem fizetség. Emlék a dédanyámtól.” Ekkor érdeklődve fordult felé, mint aki keresi a keze nyomát.

Rámutattam a képekre, a szőnyegekre. „Ezek az én tartalékaim, így ha kiköpök a kis nyugdíjból, ami csak a fűtésre, a gázszámlára elég, hisz magánorvos voltam sokáig s keveset SZTK-ás, s ha elfogy a takaréka, ezeket adogatom el. így terveztem. Ha elmegyek, szeretném, ha elfogadnád. Választasz, elmondod, hogy gondold.”

Csak ne ráncolná a homlokát. Látom a borongását. Iszonyodik a témától. Nincs kereskedőhajlama, csak a munkához ért. Reszket, ha a végről hall. Tudom, nem a haláltól fél, hanem attól, ami rám vár. Ha van, aki sajnálja, hogy elmegyek, az ő egyedül. Ahogy én nem, ő sem képes átélni, mit jelent, addig leszünk együtt, míg élek, s ennek ideje napról napra csökken.

Reggel éhes vagyok, alig várom, hogy a vízben oldott granulált kakaót megkapjam. Lassan nyelem. Bennem marad. Ahogy rápillantok, leolvasom róla a néma örömet.

Az ebéd meglepetésétől fanyalogtam. Reggeli után benyomult Erzsiké a porszívóval. Végigkúszta a nagy lakást. Aztán a konyhában suttogtak, szöszmötöltek ketten. Alig vártam, Ágota ajtót nyisson rám, s vele beszállt a piskóta finom illata. Minek az? Mikor ettem utoljára? Elszoktam tőle. Nem szóltam, de kifejeztem nemtetszésemet. Sok mellébeszélés után megkóstoltam. Ízlett! „Miért fáradozol? Mikorra fogy el?” Nem álltam meg, szóvá ne tegyem. A remegő tészta kettévágott szeletei közé mogyorós pudingkrém került. Magába szívta, könnyen emészthető, kellemes ízű. Félttem, vajaskrémmel tölti meg, vagy lekvárt tesz közé.

Ágota megbátorodott. „Én is itt vagyok, s nem lesz sok. Én is eszem.” Rácsodálkoztam. Igaza van. „Neked is enned kell.” – Eddig eszembe sem jutott. Csak magam ... Nekem mennyi... Hogy a munkához erő kell, hogy bírja, elfeledtem.

Míg itt volt Erzsiké, ismét eltűnt valahová. Valamit intézett. Telefonált? Nem akarta, én is halljam? Hisz az életéről van szó.

– – – – Életemről? Megszokja az ember, ezt fontolja, akkor is, ha a haláláról beszél. Nem szeretem még a gondolatát sem.

Ő jött vidáman, kiharcolta a főnökétől a korlátlan fizetés nélküli szabadságot. – Nagy kő esett le a szívemről.

Majd megérkezett az én jó barátom, a pénzügyeim intézője: Áron! Mosolyogva,

megnyugodva dicsekedtem: „Nem leszek egyedül! – mondogatom. – Van, aki gondoskodik rólam, s végigvezet az úton, meg hogy a halál itt növekszik bennem. – Vár. – Ki tudja, mikor ránt magához. Fél év? Egy? Hónapok? Hetek? Nem tudhatom. Hiába ismerem, mint orvos sokszor találkoztam vele. A magamét is tudomásul vettem! – Hittem én! – Nem igaz, hogy belenyugodtam. Tolnám. Messzebb! Hosszabbítanám. De a sarka-körme valóságával nem tudok megbékélni. Nem mutatta meg magát! Névtelen félelem, arcrándító szörnyűség jön kikerülhetetlenül. Belőlem csirázik, magamban hordozom. Lehet elfogadni?”

Áron arcán rángást látok. Nemtetszészéfélét. Nem örül Ágotának? Nem szereti? De miért nem? Eddig dicsérte. Miért a változás? Mert maradt? Valami más is? – Bárki, aki velem marad, s megláthatja, amit ő titkol előttem?

Bízam benne. Ismeri anyagi helyzetem. Rábízta a banki kivéteket, a kocsinak is talált gazdát ripsz-ropszra, ahogy Ágota elment. Miért akarta? Ne a bankból fizessem az illetéket, hanem a kocsni árából?

A halálos ítéletet megfoghatóan bejelentette, mikor kihúzta a lábam alól a kocsit. „Minek az neked?” Összejátszik valakivel? Vagy a takarékot biztosítja halálom utánra saját magának? Hiszen ő is kapott egy betétkönyvet. Nem elég? Gyermektelenek, régi barátság, bár Valika s a kollégák nem szívelték. Sunyinak nevezték, óvtak tőle. De neki semmi nem kell. Amire szükségük van, a kezükben. A jó nyugdíj, a kertjük, a kertem, s a tartalékuk. „Egy vázát sem fogadunk el” – harsogta a feleség. Ámítás lenne? Ők önzetlenül, szívből; nem szorulnak az én kis vagyonomra. A szőlőt is csak a kedvemért kezeli. Hirtelen idegenné vált. Ezt a kettesben töltött órát használta ki, hogy besározza Ágotát. Lehet, soha nem tudom meg, mi van mögötte, s ha behunyom a szemem, akkor hullik le róla a lepel? – de ahogy Ágotára fintonog, nehezen viselem.

Kiment a kertbe. Visszajött. Küszködik a kikíváncozó indítékkal. Miért? – Eszembe jut: a múltkor, mikor Ágotával gyűlölködő voltam, megjegyezte: „Megrikattad. Hulltak a könnyei a kopasztólébe, ahogy a galambot tisztította. Vigasztaltam, ne vegye a szívére, nem szándékosan teszed, rossz a kedved, a betegséget nehezen viseled, s ezt meg kell értenie. A beteg nem néz jó szemmel arra, aki virágzik. Lesz ez még rosszabbul is.” – Hirtelen elharapta a szót. Gondolatban fejeztem be az elkezdettet. Ezt gondolja? Ez vagyok én? Háklis? Kötekedő? Épp azzal, aki jó hozzám? Így bántam Aronnal is? Csak ő tapintatos? Most ezzel szúrja belém fölénye fullánkját?

Elszántan jött be, s ami szorította, kiokádta ...

„Mit ígértél neki, Ernő? Nagy úr a pénz! Ráíratsz mindent? Kiveszed a kezelésemből a betétkönyveket, s neki adod át? Mit kötött ki? Mit akar tőled? Milyen hatalmat a javaid fölött? Mondd meg nyugodtan, tudjam, mihez tartsam magam. Elszámolok előtte, ha úgy szól az egyezség. Azt ne hidd, különb a többinél. Azt számolja, mennyit kap. Azért marad. Jó ápoló lesz-e? Mert azt várnád, igaz?”

Gondolatban vitáztam vele. – Áron, hittem, szeretsz, s a javamat akarod, örülnél, ha senki nem maradna mellettem? Akiket eddig tanácsoltál, csak azt lesték, mi mozdítható, de az elkötelezettséget, halálig tartó ápolást, az éjjel-nappali szolgálatot egyik sem akarta, csak pislogtak, hogy sajnálják, de nem tudják megoldani. Helybéli sem. – Akkor te, barátom, mit teszel velem? Eljön ápolni a feleséged? Régen elhárítottad, nem bírná, te sem. Te, akiről hittem, megosztod velem gondjaimat, csak percemberkéket tanácsoltál. Most úgy beszélsz, mintha a földkereken senki nem lehetne, aki szeretettel törődne velem, ápolna, s talán meg is siratna, s amim van, hagyjam a „nevetőkórusra”, akik nem szánnak, csak jót mulatnak kínomon, s azokkal osztoznátok?

Felajánlottam Pirinek, akit te patronáltál. Feljebb srófolta. Belementem, mindenem

legyen övé, de a gond, virrasztás, már nem. Visszalépett. „A család” – s reméli, így is övé a sápadt java, mert itt van, s ellenőriz, s megóv, adjam, aki vállal, feltétel nélkül. –

– – – – Áron hangosan folytatta a választ a belső monológra. „Ez nekem, Ernő, gyanús. A pálfordulás. Eljön egy hétre, többre nem tud, mert a nyárra be van osztva, s egyszerre elgördíti az akadályokat? Mit akar? Soroltsd csak fel vele?! Eddig őszinte volt, de a továbbiakban nem hiszek. Jobb lett volna egy idegen. Hagyni a rokonokat, s én a betétkönyvből megfizetem. Ellenőrzöm, mint alkalmazottat. Kérdőre vonom. Nem leszel kiszolgáltatott. De a rokonokkal tehetetlen vagyok. Nem tűrnék, hogy beleszóljak. Ez neked marad gondnak.” – Áron pattogott, mint akin jóvá nem tehető sérelem esett.

– – – – fölizgatott; mi vagyok én? Csecsemő? Komisz helyzetbe hozott, s mégis, ahogy elment, más szemmel néztem Ágotára. Keményen vizsgáltam a mozdulatait. Arcát, hangja színét, amire Áron utalt. Kibirhatatlanná váltam. Mit várhatok tőle? Ragadós levegő úszik körülöttem, s rátelepszik a mellemre a rágalom.

Áron azt is mondta, hogy a szomszédokkal tárgyal Ágota, akik közvetítenek a vevőnek, annak, aki nálam járt, hogy adjam el a házat áron alul, elkótyavetyélve. Ő kegyeskedne megengedni, benne lakjak holtomig. Haszonélvezettel a sajátomban? Azt már nem! A kocsi ráment az illetékre, minek nekem egy zsák pénz, tudva, lesi – mikor hunyom le a szemem, s iparkodjak, ha nyugalmat akarok. Mert neki joga lenne tulajdonosként kinyitni a kaput a kulccsal. Adjam át a pénzt megőrzésre a hűséges barátomnak? Most Ágota is? Igaz lenne? Hogy ellenőrizhetem a szobából?

– – – – Látom a jelenetet, a vevő belenyúl a zsebbe, kivágja a pénzt, s lesik, mit teszek vele, mikor visz ki a halottaskocsi? Annak idején még tanácsolni is merészkedett: „Amíg él, használja ki a doktor úr. Élvezze a pénzt, ne hagyja örökösökre!” „Maga ápol?” – kérdeztem. Akkor elődalgott, mint a kutya, ha hasáb repül az oldalába.

Zsong a felismerés, ez kiszámította a napját is a haláalomnak. Valaki felbújtotta, hogy megkaparintsa százalék nélkül. „Meg lesz két hét alatt az átírás, csak egyezzen bele a doktor úr.”

Ennyi időt adott, amibe a hivatalos ügy elintézése belefér. Most Áron ültette el a bogarat a fülembe. Szándékosan? A kezében tart? Hiszi, nyugtatónak jót tesz nekem, hogy a vevő a szomszédon keresztül beszélje rá Ágotát? A ház árát elosztották, s megvan belőle a közvetítési díj a szomszédasszonynak? Kihagyták, vagy keveset szántak az én jó barátomnak, ezért futtatta el a hírt hozzám.

Várom, mit tesz Ágota. Előhozza? Hány ezüst az áram? Mennyiért árulnak el? A házat a fejem fölül. Végére járok, ha bejön, rákérdezek.

„Csináljuk meg az ápolási papírt!” Értetlenül néz rám. „Írd le, mit kívánsz, s mi legyen a házzal?” Nem rezzen a szóra. Ártatlanul néz rám, mit akarok. Kiimádkoztam, hogy velem maradjon, meg sem kérdeztem, mennyi kárt jelent a számára.

Néz, s nem tudja: a becsülete vizsgázik. Sorolom a képeket, a rendelőt. Hát igen, azt nem könnyű eladni. Régi. Evek óta árulom, s nem volt kedvem tárgyalni, nem kellett a pénz, s a szobára sem volt szükség. Átmegek rajta, s megdobban a szívem az emlékektől. Az aktív kor értelme, a betegek félelme és a gyógyulás öröme. Hálálkodások! A sírból hozta vissza a doktor úr a férjemet – s mondták a litániát, mintha attól függne a gyógyulás.

„A tied. Eladod, ha nem árultál eddig, megtanulod. Nem most, majd azután. Nézz körül, mit kívánsz! Pénzt keveset adok, nekem is kellhet, ki tudja, meddig élek.”

Látom, nehezen uralkodik magán. Sérti a szó, amivel megvágom. Indulna, vinné ki a könnyeket. „Maradj! Végig kell hallgatnod. Azt a szégyent nem viselném, kevesebbet kapj, mint a többiek, kik semmit nem tesznek a bosszantáson kívül. A magam nyugalmaért meghálálom.”

Úgy fogalmaztam: „MEG KELL, HOGY HÁLÁLJAM.” Előtte könyörögtem: „Intézd el, hogy maradhass!” Visszaperegnek a szavak. Kegyetlen voltam Ágotához. Mondhatnám azt is: cinikus. Alapvetően hiányzik belőlem. Hasonlón, ahogy Valikával néha. Szándékosan ütve – fájjon neki. Kikíváncozott belőlem, mint másból is, az elégedetlenség, a visszafojtott agresszió.

Ismét leültettem magam mellé, s kiadtam a parancsot. Folytatjuk, írd! Fösvény szívvel adakoztam halálomra – így tettem magam adóssá. A fizetés nélküli szabadság, a lakása rezsije, az elmaradt mellékjövedelmek; nagyobb veszteség, amennyit pénzben ajándékoztam a „majd”-ra, s mégis így beszéltem vele. Tudtam elviseli, hogy ne bántson. Az anyagiakért nem vállalja, de az adott szóval nem játszik.

Próbára tettem. Hányadszor? – Kivel tehetjük? Csak, aki kiállja! Mert önérzetünk nem viselné el a kudarcot, hogy nem a legkülönb az, aki mellettünk van, akit megtisztelünk bizalommal s akin keresztül kapaszkodunk az életbe. Miattuk érdemes halálos betegen kapaszkodni a létezésbe.

A nagylelkűek nemessége húz vissza a gödörből. A jók létezése marasztal, a hitványak halálba kergetnek.

Ilyen nyomorultak vagyunk. Csak aki nagyon közeli, azt bántjuk meg igazán, aki az egész szívét adja.

Keménységem kimerített. Az asztalnál kezdődött az erőlködés. Patakokban csörgött a verejték. A szédülés és a hányinger.

A délutáni álmom nyugalmaiba betört Piri – hazatérve a táborból. Fintorgott... s lerakta a bébis üvegben a lekvárt s két darab süteményt, a kertjükből a rózsákat s a harsány vigaszt. „Hogy vagy? Főzök otthon jókat, egyél. Ne sajnáld magadtól, ne fintorogj! Egyél! Ne törődj semmivel! Süt a nap, rendbe hoz. Ne feküdj! Kelj föl, s gyerünk sétálni. Elhagyod magad, s legyengülsz a fekvésben. Elszívja az erőd. Ki találta ki, hogy tönkretegyen? Ágyban? Pizsamában? Nappal? Bebeszérték neked a betegséget.”

Fegyelmezem magam, a szívtelen szurkálás fáj. Beszéljek a gyengeségemről? Minek? Sérteni sem akarok, egy szál az élethez.

Piri vonásai vitustáncot jártak. Elégedettség s bosszúság váltotta egymást. Megszabadult a kellemetlen gondtól, tőlem. Az ápolástól, s nem kell a világ előtt csúfosan meghátrálni, s nem kell ismételt kimondani a „nem”-et. Nyíltan, hogy nem akarom, nem tudom vállalni az áldozatot. Percekre befutni harsogva, erre futja az idő. Elmeséltem, mi a kívánságom. Hamar elment. A kapuban a szomszédok lesik a hírt. Botrányt szimatolva, aggódó kérdésekkel állítják meg. Hogy van? Tovább is Piriké ápolja? Míg mellette volt, kijárt az utcára. Sétált a ház előtt. Most semmi. Zárt kapu. Hogy romlott le így? Sóhaj, fejcsóválás. Fut tovább az újság, közben nő, növekszik, változik, színesedik, s a város szélén félelmes mese keletkezik, s ki tudja, ki a jó Piroska s a gonosz farkas?

A konkoly magja elhintve, egy idő múlva kicsírázik.

Este határozottan ül mellém Ágota. „Ernö bácsi, ha itt maradok, néhány dolgot meg kell beszélnünk. Nem tudom, délelőtt mi történt. Nekem elég a munka, valami tesztet teljesíteni nem akarok. Ezt sem. – A leírt papírt széttépte. – Erre csak ez a sors várhat. Mit intézett Pirivel?” „Mondtam már, ő nem vállal. Nyugodj meg.” „Valakinek az útjában vagyok, s nem akarok senkivel harcolni. Áron délelőtt ki-be járt, s

keresztülnézett rajtam. Nem mint jó barát, nem úgy viselkedett. Kint a tanyai bevásárlásnál sem. Kormos lehet a lelkiismerete. Tévedek? Nem való a saját piszkot másra kenni, s még inkább nem való a beteget felzaklatni, pletykával traktálni.”

„Tedd magad túl rajta. Felejtse el, ahogy én bántam veled, s nem először.” „Ha valóban nagyon szükséges, az ápolást elvállalom, ha nincs más, de a bizalmatlanságot nem! Elég felelős feladat ez lelki gyötrés nélkül is. Ha itt maradok ápolóként, megszűnik a rokon kapcsolat, s az, hogy nő vagyok. Ápoló leszek. Megszűnik a szégyenkezés, a szemérem rendjét felváltja a szükségszerűség.

A tisztálkodáshoz behozom reggel, este a kellékeket. Hokedlikén a lavórokat, folyékony fenyőszappant, szivacsot, puha ruhákat, s tetőtől talpig lemosom. Részletekben. Óvatosan, ne fáraszam. Lábat mosok, s tiszta hálóingben a másik fekhelyen pihen. A használtat áthúszom, s szellőzik a napon. Legyen illatos, adjon jó közérzetet. A kiszáradt bőrbe beszívódnak a krémek, hogy ki ne repedezzen. Nincs szégyenkezés, s nem csinálunk gondot az ágytálból. Ideteszem a csengőt, s ha szükség van rám, egy pillanat múlva itt vagyok.”

Bólintottam. Hálát éreztem, megkímélt, én dadogtam, hogyan is lesz? Néztam a szertartás eszközeinek bevonulását. Áadtam magam frissítő fázisainak. Eltűnt, ami utálatos. Hálóingbe jobb kéz, bal kéz. Kibújik a fejem, s várom, felemeljen az ágyra. Tegye az ő keze a hosszú utat a földtől a magasba. Levágta a lábamról is a körmöket. Ki érthetné a kellemességét? Csak a hozzám hasonló tehetetlen.

Míg huzatot csinált, a fejem is betakarta, meg ne fázzak. Az ammóniák helyett a nyári este, s az ablak alatt virító virágok küldenek üdvözlését. Holmijaim a helyén. Reggel ismétlődött. A hajnali hűvösség a napsugárral keveredve cirógatja a bőröm, s feledteti az éjszakai kínlódást.

Friss ágyneműben költözöm a reggeli után a heverőre. Megettem egy egész zsemlet, s jól érzem magam. Felemelem a kezem, s remegő napfényben áttetsző soványságát átjárja a fény.

Ingerültségem megszűnt, akár egy rossz álom. Nincs durcás büntetés. Áldom, ahogy köröttem jár, s engem szolgál gyors mozgásával, s az Áron által belém táplált tövisek kihulltak belőlem. Sopánkodástól mentes beszéd. Kevés, ha többet szeretnék, mellém ültetem. Meghallgat. Nem tudtam eddig, ez mit is jelent.

Tisztaság a házban. Egy morzsa sincs sehol, mert ha nem akarom is, észreveszem, s nem viselem el. Ez a túlzott pedánság átka. Az utóbbi időben mamukával kivételeztem. A bajt is letagadtam, csak ne egye magát.

Csörrent a telefon. Ágota beleszólt – s azután kivitte, de behallatszott a kemény vita, még a kagylóból unszoló férfi szavai is.

Ágotára zúdult a szemrehányás! „Miért nem jöttél haza?” – „Nem kaptad meg az expresszlevelet? Abban részletesen beszámoltam.” „Az érveid elfogadhatatlanok, azért hívtalak. Hallgatsz róla, de tudom, útjában vagy a rokonoknak. Kell neked a vita, hogy végül megalázzanak? A jóhiszeműséged kóros, nem látod, mi vár rád? Mikor eljöttél, a nagybátyád megoldotta az életét nélkülöd. Kérlek, gyere haza!”

„Nem tehetem.” „Jó híreim vannak, ennek nem állhatsz ellen. A húgom elvált, és hazaköltözött anyámhoz. Eljöhetek tőle. Tudod, erre vártam. Nehéz ember, de nagy beteg, nem élhet egyedül, nem tűr meg idegeneket. A húgom férjét sem, s azt sem engedte, megnősüljek.

Mindent elintéztem, amire vágytál. Egy hét szabadságod még lesz, s ezt együtt akartuk tölteni. Fia megjössz, azonnal összeházasodunk, ahogy kívántad, semmi ceremónia, s utazunk. Tippelj, hova?” „Nem tudom.” „Álmaid helyére, Capriba! Kaptam egy szobát. Az útlevél s a valuta rendben, s egy hétig repülhetsz a

boldogságtól. Jössz?”

„Ne haragudj, és bocsáss meg! Légy türelemmel, de nem mehetek el most. Megígértem Valikának, ahogy kiderült a baj, a kezelőorvosnak, s Ernő bácsi erre hivatkozva kért meg. Végig kell kísérem az úton.”

„Kibírod? Mert te mindent. Bőviben az erőd, az infarktusod után. Én csak tudom, mennyire kell vigyáznod magadra. Ha megsértődsz is, bevallom, utálom ezt a jelző nélküli humanizmusodat. Glóriával átszőtt túlzásaid elvetem! A nyílt érdeket, az adok-veszek világát is többre nézem.” „Nem azért teszem!” „Ezért nincs hétköznapi, természetes indokod. Van benne valami misztikus habókosság.”

„Talán neked is ezért tűnök, s azért szeretlek hűséggel. Mások a hozzád tartozásom tartják érthetetlennek. Minden bírálatra az a feleletem: – »Engedjete a saját törvényeim szerint élni!« Még annyit: többször átéltem, helyettesíthető vagyok, valaki mással – ha egy időre is talán –, de most más nem teszi meg, amit én. Rám van szüksége Ernő bácsinak, s nekem meg erre a nem könnyű feladatra, boldoggá teyem, s megtanuljam, milyen a vég, ami mindönkre vár...” – míg beszélt, szólították, „Ágota, gyere” ... elköszönt, s letette a kagylót.

Ma, a jó ebéd után a szobámban, a nagy fotelben s nyitott ablak mellett üldögéltem. Egy kis széken Ágota. Beszól a város pletykahordója, Zsóka főorvosnő, a nyugdíjas asztal törzstagja, kiélezett nyelve áldozatához – hozzám. „Hogy vagy, Ernő? Élsz még? Nem jársz be ebédelni a kórházba. A kocsidba sem tudsz már beülni? Kifordul az étel a gyomrodból?” „Nincs szükségem a kórházi kosztra. Ágota gondoskodik rólam. Én határozom meg, mi legyen az ebéd. Ő főz, ahogy én szeretem. Bár hamarabb jutott volna az eszembe, nem vergődve a reggelivel, vacsorával, bevásárlással. Nem hagy egyedül, és nincs terhemre. Gyorsan teszi, nem szuszog-nyavalyog. Mit akarsz? Van ennél jobb dolga valakinek? Mire mentél a sok gyerekkel? Nem nyitnak rád ajtót, ha bajod van. Pedig van – én is látom a tied, nemcsak te az enyémet! A gyerekeidtól felfordulhatsz az árokparton. Érthető is, ki viseli el viperanyelved?” Kifulladtam. Nem tudom, mikor beszéltem ennyit egyfolytában? Ekkora hangerővel. Hallják a szomszédok is az ablakokban, hadd hallják, milyen a helyzetem ... még utánakiáltottam: „Engem szeret Ágota, azért van velem!”

Neki torkán akadt a válasz. Némán elsompolygott. Nem számított erre, aki nem hagyja magát gúnyolni, megfelel a nagyszájúnak. Ha mamuka hallaná, nem hinne a fülének, ezt is merem!

Napról napra jobban érzem magam. Összeszoktunk. Előszedem az ápolás, az ajándékozás témáját... de nem lépünk előre.

A kialakult nyugalomba nemcsak Piri délutáni harsogása tartozik. Jönnek a látogatók. Vendégek, akiket szeretnék kedvesen fogadni, remélve, rövid ideig maradnak. Amíg ki-be jár a fülemen a vigasztalás, kedves és hamis szavak füzére, elkalandozom, számba véve, kik jöttek el hozzám, s ki nem nyit ajtót.

Megszaporodtak a telefonok. A Piri híradójának következménye, tudják, ágyban fekszem. Illik megkeresni, tőlem tudni meg az igazságot. Gyakran rászólok Ágotára, ahogy hozná az ágyhoz a telefont: „Beszélj helyettem.” Közvetíti az üzenetet, s ha elfáradok, befejezem.

Akadnak kellemetlenek. Ahogy belépnek: „Mi is megvettük volna a kocsit.” Rövid a válaszom. Értsenek belőle. „Volt rá vevő s kifizettem belőle Valika után az illetéket. Így az igazi. Elveszítjük a régi társat, s fizessenek is a magamé után. Miért nem ittam el, vagy kártyázom el a kocsmában? De nektek nem szántam!” – Na, Ernő, kibukott belőled az egyenes beszéd, de rég vártam erre, kimondjam, értsenek belőle. Mamuka nem hallja, nem bánthatom meg vele, hogy kedvence is megkapta a magáét. Ők akarták

megkaparintani a hagyatékot, nem bocsátják meg, nem én mentem el előbb. Ezt hangos szóval is hirdették. – –

– – – – meg is büntetett a Sors alaposan az apró tövisért. Ágota a vendégeket kikísérte beszélgetve, s eljutottak a kapuig, mikor megcsikordultak a beleim, talán az oda-vissza járó ellenszenv akarta tudtomra adni, hatalma van felettem. Pedig nem én vagyok az igazi bűnös. Mikor a városban körbejárt, gondviselő kellene, akkor nem tolongtak. Itt vagyunk. Vállaljuk. A semmiért jól jött volna az örökség, akár a potyakocsi. – – – –

– – – – s az inger kidobott az ágyból. Előre dőlve szaladnék, de csak vánszorgáshoz elég az akarat, a botot keresve imbolygók a fürdőszoba felé. Elkéstem. A behúzott függöny mögött nyöszörögtem, hallom, kiált, s jön utánam. „Baj van, belement a nad-rágba” – sírom, s nyugtatón jön felém a válasz: „Semmi baj. Levetköztetem s megmosdatom” – s míg tette a dolgát, halkan zümmögött. „Nincs semmi baj.” Elterelte a figyelmem a szégyenről. Természetes emberi dolognak fogta fel, amit nem szabad felnagyítani.

Hiába kerestem rajta, nem láttam az utálkozást. Bevezetett az ágyba. „Nem szabad szégyenkezni. Bármi megtörténhet.”

Ő ismeri a kiszolgáltatottságot, s együttérzéssel, természetességgel enyhíti a riadalmat. „Előfordulhat, elfáradok, s az látszik rajtam, de nem az ingerültség.” Megláttam, amit rejtegetett előlem, a dagadt lábát. Megnéztem az orvossal. Orbánc. A gyógyszer mellett felpockolva pihenteti, ha elvégezte köröttem a munkát. Ebéd után az egyik nap az ágyam melletti fotelben elszenderedett, s az ablakon beáradó fényben fürdött, s aggódtam érte. Mi lesz, ha nem gyógyul? Ketten kiszolgáltatva, idegeneknek? Kettőnket féltettem. Kinyitotta a szemét, s megértettem, nem kell töprengnem, ő megoldja. Éjszaka lappadt a daganat.

Reggeli után az asztaltól nem a szobám felé kalauzolt, hanem ki a verandára. Húzódoztam. Nem akartam. A meleg bágyaszt, bent a hűvösség. A lépcsőn lépegettem óvatosan. Csacsogott, ahogy a vállára támaszkodtam. Mutatta a dús fürtökben virágzó leandereket, s az óriás fejű hortenziaerdőt a ház sarkánál. Igaza volt, ilyenek még nem láttam. Magasra nőttek, s elfoglalták a teret, kiszorítva a többieket. Rózsaszínű fényük zománcosan ragyogott, s rám nevettek, Ott termett a nyugágy. Húzta utánam az árnyékba, hogy gyönyörködjem a kertemben. A szőlő nehezedik teli fürtökkel. Sorolom a fajtákat, melyiket, mikor telepítettem. Idézem magamnak a múltamat. A mindigéő eper. Málna pirosuló gyümölcscsel. Elpihenek a nyugágyban. Figyelek. Nem hagyott magamra, a hátam mögött áll. Gyönyörködöm a fellegek suhanó ábráiban. Ketten játszunk, találgatva, milyen alakzatok váltakoznak. Kedvesanyámtól tanultam, kitalálni, melyik mese vonul az égbolton. Kúsznak, formálódnak, változnak, emberek – állatok – tárgyak.

Gonosz boszorka Jancsi – Juliskával. A kemencébe lapáttal dugja be a gyerekeket. Megsüsse, megegye. Borzongtam gyerekként. Nem a szemem, az emlékezés formálja a tovatűnő fehérséget. A feltámadt szellő játszadozik, én része lettem.

Virágillat, fény, levegő; az élet szépségét szívják be pórusaim. Nem a szoba ablakán keresztül, hanem a szabadban, ahol a legszívesebben tartózkodtam egészségesen. Körülölel, s életet lehel belém. Boldog vagyok. Honnan tudta Ágota, ez gyógyszer a lelkemnek? A növények, a zümmögő bogarak, libbenő lepkék, füttyös rigók között. Átmelegedtem. A csontomon kifeszült bőröm széthúzza a ráncokat, s szint kapott a szoba szíttá bőröm, s az öröm újjárajzolta vonásaimat. Szokottan emeltem a fény felé a kezem, s keresem a térfogatát. Néha felülve szemlélődtem, az erősödő melegtől elbágyadtan, s akkor felállított, s bevitt a szobába. Távoli útról visszatért, meggazdagodott lélek élményét vittem.

A heverő mellett megterítve, zsúrkocsi. Tálak étellel, letakarva, kíváncsivá tettek. Ismeretlen ízek kerültek a nyelvem alá. Rokfortot rakott kenyérre, amitől eddig idegenkedtem. Most a gyengülő ízlelőbimbókat munkára ösztökélték. Éhséget váltott ki, külön-külön ízlelgettem az összetevőket, a penészes sajt részeit. Rászóltam: „Adj még!” „Vágd falatkákra” – s csak hajtogattam, rátaláltál az ízlésemre. Az új íz csípős és kellemes. Érzy a nyelvem, csettintgetek, szopogatom a falatkákat. Elégedetten dőltem hátra, nem tiltakozik a gyomrom! Elvettem egy falatkát a piskótából, gyümölcslevet ittam. – – – – Ő ezt akarta, többször egyek, keveset, ettől erősödöm.

Délután vendég jön. Felhő suhant a homlokom előtt. Nem érdemli meg. Vigyázz, nehogy te is csalódj benne! Ez jellemző Ágotára, összebékít a rokonokkal, akkor is, ha nem érdemesek rá. Bizony kimondom neki: „Szívtelen embert segítesz, nem törődött az apjával. Rossz gyerek volt!” Mi lesz veled, ha nem leszek? Ki védi meg ezektől? A békesség kedvéért beleegyeztem, megajándékoztam a semmirekellő méltatlant. Ő lesz, aki először megtámadja Ágotát, aki túl jóhiszemű.

Számba veszem, kinek mit? Már itt tartok? Alku, valami névtelen hatalommal. Az Istennel? Adok, ő is nekem, hosszú, békességes időt. Nem határozom meg, mennyit. Sokat szeretnék. Engesztelés? Ajándék egy életben töltött napért? Fizetség?

Legyengültem, mégis szeretem az életet. Lassan Ágotán keresztül megbékélek az emberekkel, s drágábbak, értékesebbek a napok, mint régen, fiatalon és egészségesen.

Elviselem a látogatókat. Tisztelem az egyházat, megtanultam a tisztességet. Papok voltak az őseim. Ünnepeken elmentem a templomba. Csörög a telefon, jönnének látogatni. Tiltakozom, nem akarom a gyakorolt szívességet. Nem ez a lelkész az, aki közel a szívemhez.

A „hogyan van”-ból imába fordul a látogatás, akár az utolsó kénét. Nálunk nem szokás. „Uram add, békéljen meg veled a lelke” – – – Megbékélt. Tudom. Ha nem is beszélek róla. „Gyógyítsd meg a mi testvérünket. Adj erőt a szenvedések elhordozásához. Nyisd meg előtte az öröklét kapuját. Ne a tévedéseit, a jó tetteket tartsd számon!” – – – – egyik gondolat ütötte a másikat. Egyik csodával biztat, másik készít a túlvilágra. Honnan tudja, én megyek előbb?

– – – – Nem szeretem, ha imádkoznak felettem. Velem imádkozzanak! Arra vezessenek. Csak az képes, aki előtt nyitott a szívem. – Felettem, majd mamuka mellett – – – –

Este Ágotát kértem: „Taníts meg engem imádkozni! Nekem kell rendezni a dolgom az Úristennel!” Megkönnyebbültem az ismerős családi szavaktól, s már egyszerűbben ment a bűneim megvallása. „Imás cselekvés, ahogy ápolasz, s így vagy hozzám irgalmas.”

A lába kétakkorára eh gadt. Vonszolja, akár ragasztott mankót. Múláb, térdig elszíneződve. Ezt a „majdmeggyógyullal” nem lehet elintézni. Nem akar idegen segítséget. Akár mamukát hallanám. „Csak a délutánokat, a látogatásokat bírjam ki.” Pirit, a bajt lekicsinylő oktatását, kirekesszem a figyelem körén, nem hallom meg, így lehet elviselni. Szaporodnak a rokoni csengetések. Akit a vérség valamely paránya összeköt velem, jogot érez, leragadjon a széken, nem távozik addig, míg valamit nem választ emlékül. Ez a jobbik eset, így szabadulok. De aki nagyobb falatra les, az ül, fecseg a maga dolgáról, rám nem figyelve, mennyire fáraszt, ráragad a székre.

Az ablakkoccanás, a csengő belém vágja a nyugtalanságot. Kit hoz gyengítésemre a sors? Ha nem nyitunk ajtót, kitör a botrány. Ágota torkát harapják keresztül. Ő az ok, aki visszatartja a beszélgetőt. A vád: „Kisajátít”, nem akarja, mások ajándékot, emléket kapjanak. Kegyetlen dolgot játszanak velem. Emlék, – – – a haldoklótól. Talán így

kellene dedikálnom.

A kongatás váratlan örömet is takargat. Régi iskolatársam, szívbeli barátom, a nyugdíjas bíró kedélyes köszönése ébreszt a szundikálásból. Szeméből még nem száradtak fel a kapuban kicsordult könnyek. „Igaz, hogy nagy beteg? Ugye meg fog gyógyulni?” – kérdezi, aki maga is ONNAN tért vissza. Telve hittel; most bírókra kelne, maroknyi erejével az ismeretlennel, a rosszal, tolná távolra, hisz egyetlen élő vagyok a régiekből, akivel beszélhet az ifjúságról, együttes kópéságról. „Csak Ernővel, ő létem legszebb részének tanúja.” Ünnepe a látogatás. Látom a készülődés nyomát, ahogy a fehér inget felveszi, frissen borotvált arc, illatos, az elegáns öltöny hangsúlyozza a látogatás jelentőségét.

Régi gavallér, így adja meg a tiszteletet – s adná a bátorságot. Kihúzza magát: „Ugye jobban vagy? Látom, Emőkém, uzsonnázol. Nem zavarlak” – s vidám történetek folynak belőle – lassan, nevetve –, magával ragad, s kipirul az arca, talán az enyém is. Tűnik a betegágy, a rég feledett csínyeket átélem, s az leszek, aki egykor voltam. Elkorbácsolja mellőlem a halált, a nyomorúságot. Visszafiatalodunk azzá, akik nem ismerték a bajt.

Örökéletűnek hitték magukat. A múltunk elsöpri a jelent, s viháncol a jókedv. Feldob. – – – – Amikor elment, elvitt belőlem egy darabot.

Időt felejtő látogatások, aranyos örömek ízéért hálálkodom. Az orvos megtanácskozta Ágotával, ne engedje a parttalan látogatást.

Többet kell pihennem. Az elhasznált energiát nem pótolják az étkezések. A látogatók egy része fogadást köt az időpontra. Meddig húzza? Jönnek csudát látni, mint a szomszédok, ha Ágota elszalad a boltba, megállítják, az ablakból levegőzve, leskelődve az előttük, köröttük pergő filmet figyelik. Egymásnak kiáltanak át a friss hírrel.

Rideg kegyetlenség? Ahogy tőlem is, mikor még egészséges voltam, kérdezték a másik szomszédról: „Doktor úr! Hol tart? Meddig húzza?” Most rám kérdeznek. Az öreg lábak nem bírják a menést, s ha kinyitják a bezárt szemeket, az üveges ablakokat, hallatszik a szó. Sorra hálnak ki a házak. Az öregek után nem kell a gyerekeknek, s kikerül a tábla: „Ez a ház eladó!”

A város központjához közeli, egymásba fonódó paloták lakói sírba szállnak.

Ha fárasztanak a látogatók, lezárul a szemem, látom, megkönnyebbülten kisurrannak. De néhány nem menne el, a világért sem. Kivette a szabadságot. Visszaadta a beutalót, legalább annyi szórakozása legyen, ellenőrizze Ágotát, s behallik a tapintattól megfosztott szó: „Miért csinálod? Nem is tudod, hány évet adsz az életedből. Rajtad kívül nem lenne bolond” – csak sejtem nyugodt válaszát.

Ránéz a kérdezőre. „Ha rád kerül a sor, téged ki ápol? A gyereked? A vöd? Ha nincs senki, akkor úgy fordulunk fel, mint a kutyák az út szélén?” Csönd.

Hetek, hónapok óta élünk szép békességben. Az első időknél nyugodt éjszakái tűnőben. Mostanában gyakran belémhasít a fájdalom. Felriadok. Egy koccanás, mellettem terem. Olykor csak annyi a baj, belém fészkelte magát a félsz magamért, Ágotáért. Idehozta az irigyek. Összefognak ellene. Úgy lesz, mint a szomszédoknál, temetés után egymásnak esik a család. A látszatösszetartozás, mint repedt fazékon a máz, a melegben leperreg, s alatta a meztelen cserép darabokra hullik. Szégyentelenül, a halottat ócsárolva, kismimizik a gyengébbet, a szemérmeset. Nem véletlen Tornyai képe – A JUSS.

A napok kínja növekszik, nem akarom megadni magam. Az ágy alatt az éjjeli, óvatosan lecsúszok. Most nem sikerült. A lábam kibicsaklott, s elterültem a földön ... Megkapaszkodtam a rekamiében, visszahúzzam magam. Nem sikerült. Akarom. Nem

bírja el az ösztövércsontvázat. Visszahuppantam a szőnyegre, s elalélva terültem el. Fáztam. Felnyúltam a csengőért, s kétségbeesve ráztam, esztelenül, s közben jajgattam.

Ágota óvatosan emelt fel a fekhelyemre, külön-külön a két lábam. Perel. Miért keltem fel, miért nem szóltam. „Minden percben hívjalak? Ki főz akkor? Csak a bilit akartam, s nem bírt el a lábam, elestem” – hallom a hangom, megrémülök a sírós panasztól. Pityergék. „Ne is mondd, combnyaktörés, és vége. Nem teszem többször, nem akarok a kórházba menni.” Engedelmesen megfogom a kacsát. Teszem a paplan alá, kéznél legyen.

A megrázkódtatás elég ok, hogy nem nyugodt az ebédem. Háborog a gyomrom, nem akar semmit befogadni. Kényszerítem. Nem adom meg magam. Nyelem.

Nyelem. Harcolok. Föl és vissza. Föl és vissza. Legyőztem a perisztaltikus mozgást. Bennem marad néhány falatka. Az élet, a holnapom. Csurog rólam a verejték. Akkor veszem észre, merő izzadtság vagyok.

S újabb bajok. – Újabbak. Mert eszem és emészték, de nem működnek a belek. Fölpuffadt a hasam, s nem tudok szabadulni a salaktól, hiába szedem a hashajtót. Nő a daganat mellé egy másik, hatalmas, és semmi nem használ. Mit tegyek? Kibírjam a szenvedést, ami rám méretett. Vagy belenyugodjak, s ne hadakozzak, fogadjam el a sorsot, ha ezt teszem, itt a vég! –

Reggel, ahogy lekerül az ablakról a sötételő, a beáradó fénnel jön a levegő, odatéved tekintetem a vázában hervadó virágra, néhány szirma a térítőn pihen, érzem a temető szagát. Megszólalok. „Elég egy haldokló egy szobában.” Elvörösödött, mint akit hibán értek tetten, s megsebzett mást. Kivitte a virágot, folytak a könnyei.

Hamar visszatért frissen vágott rózsákkal. Hozzám hívtam. „Köszönöm, hogy most egy van.”

Áttértünk a pépes ételekre. Átpasszírozza a burgonyát, szószokat s gyenge húsokat kever belé, s körém rakja – válogassak. Csipegetek egy-egy falatot, mellette illatozik a kapros zöldbab a tejfél fehér csíkjával. Merítené, s megszólalok. „Abban mi van? Szedjél nekem is egy kanállal.” ízlelgetem. Ágota mentegetőzik, magának készítette. Kivirul az arcom, mert nyelem a falatot, s nincs rossz érzés, nem tiltakozik a gyomrom. A tányér kiürül. Kértem, hogy újra szedjen. Reménykedem. Jobban vagyok.

„Tölts egy kis bort is!” Megittam egy fél decit. Ismét kértem, harmadszor is. Megettem! A pépes húsok elkeveredtek az ételben. Elégedetten dőltem hátra a széken, akár gyerekkoromban egy csínytevés után.

„Ez jó ebéd volt, jólesett” – – – kuncogtam. „Mit csinálsz a sokféle péppel? Spenót, sóska, burgonya ott maradt a nyakadon, s kénytelen leszel te megenni, vagy kiöntöd?” – és kópés kedvvel nevettem, mint aki győzött egy nagy csatában a túlerővel. Maradt a babból, vagy mind megettem? Nem hiába kínlódsz velem. Csoda történt! Ahogy magadnak szedsz, megszólal a gyomrom, hogy ez kell neki! S elfogadja! Nem tiltakozik.

Kiürültek a belek, s egy kis könnyebbség, napsugár vár. A szerkezet rendben működik. – – –

Bementünk a fürdőszobába. Körülnéztem a rendelőben. Bepillantottam a tükörbe, s nem hittem, az én arcom az, amiből sugárzik az öröm.

A besütő nap nem perzselt, annyira melegített, ami az én kihűlő, kegyetlenül sovány csontvázamnak kellett. Áttört a pórusaimon, s a bőrön keresztül eljutott az erekbe, a belső szervekhez, s megduplázta a bennem termelődő gépezet melegét. – – – „Lohad a lábad! Jobban mozgatsz. Gyógyulunk mind a ketten. – Milyen kár, hogy nem hívtalak hamarabb ide hozzám. Ostoba nyakasságom az ok. Tartottam az ismeretlentől, hiába

ismertelek.” A nagy „falbefalazóra”, Ilire gondolok, aki dühösen elviharzott a szervizekkel, s közben kiszámította, talán a benzin árát sem érte meg. Ha Valika látta volna, milyen valójában az, aki ügyesen mutatta, hogy szeret bennünket. Az ellátást szerette – a lehetséges örökös hasznot, de nem minket, s áldom magam, hogy nem engedtem ide. Mivé nyomorodtam volna a kapzsisága markában.

Az orvosi székből ellenőriznem kellett az őszinteséget is. Olvasni a gondolatból. A diploma megszerzése után alorvosként tudószanatóriumban kezdtem. A halál diagnosztáinak neveztek bennünket. Tehetetlenül álltunk a menthetetlenek ágya mellett. A tehetetlenség a hivatásból is kiábrándított, ezért lettem belgyógyász, ahol hasznos lehettem. Megtanultam a köntörfalazás és az egyenes beszéd közti különbséget, s ezt hamar felismertem. „Mikor utoljára itt jártál, azt mondtam búcsúzóul: »Lehet, még rád szorulok.« Addig nem mondtam, mert a szüléimen kívül nem szorultam senkire. A magam erejéből éltem.

Így jár az ember, Ágota! Neked soha semmit nem adtam. Tartásod volt, te hoztál ajándékot. Gyönyörködtél a lakásunkban, de a kezed és a szíved nem mozdult semmi felé.

Megfeszített munkával értem el, amink van. Nálam nem volt munkaidő. A beteg ül a váróban, s nem küldhetem vissza a tanyára. Emlékszel? Gyakran vendégekkel teli a lakás. Valika szerette a társaságot, a vidámságot. Zongoratanár járt hozzá. Énekelt. Akinek nincs gyereke, így üti el az időt. Kirándulás, tisztai csónakázás. Volt, hogy a hangulat tetőfokán mentem közéljük. Észre sem vettek. Csak a nyüzött arcom takartam el, ne rontsa a hangulatot. A rendelőben elfáradtam a sok beszédben.

Nem erről akartam veled beszélni. Nehéz, hogy amit egy élet munkájával összegyűjtöttem, sok mindent megvonva magunktól, azt végrendelet híján méltatlanok örököljék. Vali nénéd nem engedte. A családjának akarta, s lám ő ment el hamarabb, s azok nem jöttek ápolni őt sem.”

A sok beszéd kifárasztott, s megoldatlan gondok kavargtak a fejemben. Az esti fürdés után elhelyezkedve az ágyam évtizedek alatt kifeküdt gödrében, amit nem cserélnék fel semmivel, odahívtam beszélgetni.

Kitörtek a zár alatt tartott gondolatok, évtizedek visszafogottsága, bánatok, félelmek, s hibáim kerültek felszínre, amit el kellett mondanom, kitárva lelkem egy másik ember előtt. Aki megérti, nem nevet ki, meghallgatja, s ha nem is adhat feloldozást, megoszthatom, megkönnyebbülhetek.

Mi történt ezen az estén? Kimondtam, ami bennem kavarg? Szándék? Próbatét? Utolsó kapaszkodás? Fogjam az életet, hosszabbítsam, hisz mellettem a nyugodt napok letéteményese – a jövő, Ágota karjával az enyém lehet. Itt van. Segít. Mamuka, szegény, mit kezdene velem, nyomorult tehetetlennel. Nem bírna sem testi, sem lelkierővel. Gyöngye volt, összeroppant. Csak a szépet, az erőset szerette.

„Tudom, szereted a házunkat, és soha egy poharat nem tettél máshova, ahol mi tartottuk. Tiszteled a múltját, a szokásait. Átvetted, mióta itt vagy. A régi kép bontatlan. Eltüntetted a rád vonatkozókat a szekrény mélyére. Te vagy rá a legméltóbb, hogy benne élj. Gondolkozz rajta, ha vállalod, itt lakj akkor is, ha én elmentem. Él, változatlanul folytatva a kettőnk életét – ha vállalod, holnap kihívom a közjegyzőt, s rád íratom a házat a berendezéssel együtt. Add el a pesti lakásod. Költözz ide. Kifizeted az illetéket, s dolgozz a városban, őrizd az emlékünket, míg élsz, benned folytatódik Valikéval a mienk.”

Jókedvű voltam. Erősnek éreztem magam. Míg mi reggeliztünk, Erzsiké a szobámat hozta rendbe. Jólesett a kakaó, két csészével ittam, s eszegettem mellé. Kitekintettem a verandára, ahol a nyugági nézelődést néhány napja beszüntettem.

Eszembe jutott az első reggel, mikor kivitt oda Ágota. Kiolvasta a szememből, belém karolt, s kitett egy karosszéket. Jól van. A kertet nem akarom, elég innen a leanderekben gyönyörködni. A kert nem elég rendezett. Aki a bért felveszi, elhanyagolja – hiszi, nem veszem észre.

Az álmoság elernyesztett, a szűrt fényben a múltamon elmélkedtem. Zörög a csontom, a valamikori molettség emléke elveszett. Hiúság így nevezni az enyhe zsírpárnákat, a kis pocakot. Nem semmiből növekedett. Finomakat főzött mamuka, s én nem vettem meg a jó falatokat. Pocak, és nem sörhas bújt meg a jól szabott öltöny mögött. A fényképeken behúztam, karcsúvá füllentettek a képek. A permetező puttyonnyal és kapával szereztem kikapcsolódást, ha kiszabadultam a rendelőből. Ezután mindennap kijövök, biztatom Ágotát, s egy fél óra múltán villámcsapáshoz hasonló váratlansággal ütött belém a fájdalom. Nem úgy, mint egyébkor. Rettenetesen ... Keserves kínnal emelkedtem, s Ágota nyakába kapaszkodva vonszolódtam végig a lakáson. Forгатom a fejem körbe-körbe, míg tart a szörnyűséges körmenet. A bútorok, a tárgyak, a helyükön. Az íróasztal mellett ellenőriztem a műszeres szekrényt. Megérintem a tollamat, s egy nagy kanyarral a várón keresztül a nappaliban a képeket vizsgálom, s a vendégszoba rejtett zugait, s visszaérkezem az ágyamhoz. Lehunytam a szemem, s láttam a végigpásztázott képek mellett a könyveket.

Az ablakon keresztül az utcát, a szemben fekvő házakat. Amíg vetkőztet, is nyújtom a nyakam. Óvatosan a heverőre helyez, s a felemelt lábam párnára pócolta fel. Így jobban pihent.

Távolról érkezett hozzám a kérdés: „Hívjam az orvost?” Következik: „Ne fáradj, kibírom délutánig.” Csak engedjen a szorítás, nem szabad képzelődnöm! Lehet egy szélgörcs. Mert az orvos hiába ismeri, tapasztalja másokon a tüneteket, míg nem a maga idegvégződését gyötri a fájdalom, nyugodt s kegyetlenül reális. A saját és a másik fájdalma! Micsoda különbség!

Ha egyszer gépekkel előidézhető lesz adott betegség sajátos érzése, a fájdalmat az orvos magán tapasztalva ismeri meg, már nem lesz hűvös kívülálló, hanem aktívan segítő, pontosan diagnosztáié. Most csak kérdések. Milyen volt? Szorítás? Szűrt? Hirtelen belevágott, s elmúlt? Tartós, meddig? Diagnosztálnák az infarktust, s a halált is a beteg elgyötört, pontatlan szavai nyomán. Micsoda különbség s micsoda bosszúság, ha az nem szabályos.

A gép is csak az adott pillanatot rögzíti, a következőről sejtelve sem lehet – s bámulják a nyögés után a monitoron futó egyenest – – – – Az élet befejezését. Az ember semmi, bármely csekélység leterítheti. „Nem lesz baj” – nyugtatgatom Ágotát, hagyom, hogy betakarjon, s aggodalmasan vizsgálja az arcomat.

A törődés; életben tartó, pusztíthatatlan kötél –

Aggodalma erőt ad, nem vagyok egyedül. „Mit határoztál – – teszem fel a kérdést – az esti ajánlatra?” „Nem kérek végrendeletet. Mi lesz velem egyedül? Ellenségek vesznek körül. Feledték 15 év némaságát, jogot formálnak a törvényes részre az apjuk után. Ha hoppon maradnának, én lennék az »ok«, aki befolyásolta, kierőszakolta Ernő bácsitól.

Megaláztatást – nem! A kapun sem léphetnék ki a gyűlöletük miatt. A szeretet fegyvere kicsorbul a gonoszságén. Ne tessék ezért haragudni rám. Itt vagyok, s itt leszek még sokáig. Jobban lesz, Ernő bácsi.”

„Jobban? – kiáltottam, legalábbis akartam. – Úgy mondd, nem hagysz el soha” – – – „Ideköltözöm, s kiszolgálom, ha jobban lesz, akkor is.” „Neked nem kell a ház, csak békében élhess?” S míg beszélgettünk, megszűnt a fájdalom. Ide jutottam, már a semmitől is megijedek. Megnyugszom, összekuporogva, embriófekvésben.

Homlokomra tette a kezét. Többször meglópnom a titkát. Este szuszogva, úgy tűnik, elalszom, s egy idő múlva hallom a halk lépteket. Bejön, figyel. Hallgatja a szuszogásom, hogy alszom-e? Hiszi, mélyen bent járok az álmok birodalmában, szövöm a szépet, mik oly kuszák, hogy Freudot is próbára tennék – akkor érzem gyengéd kezét végigsuhanni dús hajamon, amit nem koptattak az évek. – – – – most visszaneztem rá, s kértem, maradjon. Esténként a közös emlékek idézése közben, kiterítem magam a boncaszatra.

Önérzettel, mert törvényt felettem más nem ülhet.

Napok óta a nyugalom óráiban vissza-visszatér bennem a kívánság: sejtsem, megismerjem Ágota szuverén világát. Eddig sem kíváncsiság, sem megértés vágya nem hajtott egy másik lélekbe betekinteni. Visszatartott a szemérem, a tisztelet, a félelem? A feleségemet sem ismertem igazán. Nem kérdeztem, ami keserű lehetett volna mindkettőnknek. Kerültem a sebeket, a szembenézést. Most keresgethetem a szavakat, mi tartja mellettem Ágotát, s honnan merített erőt, megharcolni az életet? „Bántottalak. Elviselted. Fösvényen akartalak megfizetni, elutasítottad. Ellened fordultak Áron és a rokonok, megrágalmaztak. Leráztad a haragot, s bosszút nem találtam benned. Honnan az erőd?”

„Apámtól kaptam.” „Tudom, szerettétek egymást.” „Nem sejtik, mennyire. Kölcsönösen. Ajándék volt, nem vásárolt szeretet. Bizalmával, példájával hatott rám. Tettekkel. Csúfoltak az óvodában, mert nem volt zenei hallásom, s elrontottam az éneket. Ő hegedűvel, együttes énekléssel csiszolta bennem a dallamot.

Ha kudarc ért, a magáét mesélte el, hogy élte túl. Ha becsaptak, félrevezettek – megkérdezte: – Ha te teszed, s nem veled történik, elégedettebb vagy? Töprengtem. Sokat. Sokáig, míg határozottan tudtam, nekem AZ lenne az elviselhetetlen. Apám nem ámított gondtalan étellel, hibátlan emberekkel.

A megbocsátásról, a megértésről sem papolt, csak átéltem, amit tőle kapva megmutatott. Önállóságra nevelt. Leültetett maga mellé, megmutatta, hogy osztja be a fizetést, előre hónapokra. Kívánta, legyen véleményem, keressek jobb megoldásokat. A gondját velem osztotta meg, s nem vitte a nagy család elé. Tudtam, hét testvére azért tanulhatott szerte az országban, mert ő nem nőszült idejében. Otthon maradt, segítse nagyapát a gondok megosztásával.

Kezembe kerültek a kérő-köszönő levelek, azoktól a testvérektől, akik fintorogtatták rá az orrukat, mert szegény lányt vett el szerelemből, vállalta a gyerekek gondját, de úgy léptünk ki, s mentünk iskolába, ahogy a családi rang megkívánta. Nem hoztunk szégyent a jómódú rokonokra; a beosztás pótolta a vagyont.

Nem adnám semmiért a családi melegség apró emlékeit. Téli estéken, a vacsora után, a négyfelé vágott almák ízét. Az ebédeken a jó falatok vándorlását körbe-körbe, tányérról tányérra. Lopva, míg a másik elfordul, akadjon a villájára a csirke mája, kakas taréja s a dobostorta mája ...”

– – – – hallgatom Ágotát, ragyogó arccal beszél, s szeméből néha kihullik egy könnycsepp.

„Nemcsak apám, sok más csodálatos mester keze nyoma rajtam. Őrzöm és Útmutatóm.” Ennyi szépet veszítettem, mert nincs gyerekem? Később elborongok, eszembe jutott volna az a sok apróság, ami az élet teljességét jelenti.

Másnap csak rákérdzek: „Szeretni is tőle tanultál?” Valójában azt tudakolnám, a szerelmet hogy ismerte meg, s mit jelent neki? Ezt soha senkitől, a szót hangosan ki sem mondtam, mert nekem sejtelmes álom és vágy maradt az egyhez láncolt édes bilincsben.

S amit most hallok erről s olvasok, s unottan kiált világgá a média – az semmi és

csúf, s nem méltó az emberi szívhez. „Többször megbuktam, mert hittem a szónak s a ragyogó szemeknek. Otthon hitvány férfit nem ismertem, nem hittem, egy is azok közé tartozhat. Buta voltam. Apám a szabadságot a legnagyobb értéknek tekintette. Meggyőződött, aki hazudik, szolgája lesz a becsapottnak, mert megtagadja önmagát, oly mélyre süllyed. Változtatja, rejti, megszépíti elveit, tetteit, hogy tessék, elfogadják, s elkápráztasson, gyáván nem vállalja igazi énjét, s az életet sem. Végigpózolja, hazudja, komédiázza, s nem nézhet szembe önmagával.

Aki a legfontosabb volt, egyszer kijelentette: »Utálom a humanizmust.«»

„A szót vagy a tartalmát?” – kérdeztem. „Két csoportra osztom az embereket. A kisebb körben a közeli hozzám tartozók. Akik szeretnek, elfogadnak, nem kritizálnak. Egyezik a véleményük az enyémmel. Ha lázadnak, kikerülnek a külső körbe. Ott a többi ember – az ellenségem. Megbántottak, nem kímélem őket. Nem számítanak, ha kell, eltaposom, s buldózerként megsemmisítem, így hát nincs szükségem a humanizmus nyavalygására.” „Te túrted, míg össze nem törtek?” – kérdeztem. „Nem üzted ki magadból az érzéseket?”

„Nem lehet. Senkinek. Minden szavunk, némaságunk alapja érzélem. Pozitív, negatív, elutasítás, közöny, de valamilyen formában halálig bennünk és velünk, kísérlők, akár az árnyékunk. A magányt is ez tölti ki.” „Te melyiket vállalod?” „A legerősebb a bajtársiasság. A tűzvonalból az élete árán is kimenti a katona a bajtársát. Így döntünk naponta élet-halál felett. Vállunkra vesszük-e a roskadozót, vagy hagyjuk elpusztulni? Futja-e az erőnkéből – a tartásunkból, az emberségünkéből, vagy közönnyel ellökjük magunktól? Ez az igazi alapja, megtartója a barátságának, a szeretetnek s a szerelemnek is. Nem a harc, a két vállra fektetés, a gyűlölet.”

Bólintottam. Láttam Ágotát, ahogy naponta cipel szó szerint is. Nem rak le, mert nehéz vagyok, s nem hagy el. Ez lenne a titka? A biztonság, ami belőle árad, s ad, akinek szüksége van rá? Nem is olyan egyszerű, mint hittem. Igaz valója így sejlik fel előttem.

– – – – valami eltűnt a napjaimból ma, mikor beköszöntött az ismeretlen fájdalom. Felidézve beszélgetésünket, ismét megbizonyosodtam, jó kezekben vagyok, s leszek.

Azután lehunytam a szemem. Tudtam, ott marad egy darabig. Mikor kilopta magát, éreztem a beáramló piskóta illatát, s elmosolyodtam.

Láttam reggel a konyhában az előkészületeket, a kimosott, száraz ruhát, ami vasalóra vár. A tisztaság kóbor követként lengte be a házat.

Délben, ahogy ütött az óra, mögöttem állt. Elébe vágtam a szónak. „Itt teríts meg. Megváltoztatjuk a szokást. Messze az út az ebédlőig. Télen rendszerint itt étkezünk. A jénai csészekben az aranyszínű teát itt töltötte ki mamuka, s ettünk néhány falatot. Jó volt megbújni a tv közelében.”

Most pár korty bort ittam az ebéd falatkáihoz. Segíts a nyeléshez, a bent maradáshoz. Erre összpontosítottam. Visszanyelem, ami feljön. Kövér verejtékcseppek görögnek le rólam. Birkózom, nem engedem, hogy legyőzzön. Nyomorultul kínlódom.

Az egészséges élet egyetlen emléke az ablak előtti üldögélés. Madárdalt hoz be a szél. „A járda és az úttest közti rózsakerdő” – ennyit fog be a szemem. Nyugalom szigete. Elmerengtem.

„Jó melletted hallgatni. Hogy tudsz hallgatni, mégis tudom, mire gondolsz, s nem zavarod meg a csendet a beszéd zajával. Szerencsés vagyok, hogy te élsz mellettem, aki segít.”

Elszégyletem magam, de később kitört belőlem a vágy, ha Isten segít, eltarthatna így az élet még soká. Szép a nyár, nincs gondom semmire. Erzsiké bejött, s Ágota

hozta a köpenyem, kivegyem belőle a pénztárcát, s fizessem ki a munkát. Szemén lelkendező öröm.

„Jobban van, erősödik a doktor úr, látom, nem lesz semmi baj”. – – – – de most ismét jelentkezik a fájdalom. Komolyabban. Keményebben. Megkönnyebbülök, hogy megjön az orvos. „Ismersz, nem panaszkodom, de most másként, és nagyon.” „Meglátjuk, hogy megy az alvás éjszaka.” „Eddig tűrhetően, de most félek.” Névtelen riadalom úszik a levegőben. „Reggel telefonáljatok. Meglátjuk.”

Ismerem ezt az aggodalmas arcot, amit előttem rejtve gyorsan magával visz. Ágota is vigyázott, sokáig ne időzzön vele, mert ha visszajön, kérdő pillantással vallatom. Kívántam, valljon, vagy hallgasson? Miről beszélhetnek, amiről én nem tudhatok?! Az orvos hiába ismeri a betegséget, a sajátjánál nem tudhatja, hol is tart? Az életbe kapaszkodás, a vágy, nyúljanak a napok, a hónapok, elhomályosítják a szemét. Eltűnődtem. Kezdődik? Mi lesz? Még rosszabb?

Ágota este, ha úgy tudja, alszom, kilebben a kertbe egy kis levegőre. Fürdik, lefekszik, s alva is figyel. Erősödik, hisz több fogy az apróra vágott csirkemellből. Csak arról nem beszélünk, hogy kevesebbet mer a passzírozott ételbe keverni, hogy ne ingerelje, terhelje meg a gyomrom, s megmaradjon bennem. így csapjuk be a daganatot. De ő patikamérlegként érzi, hogy alakítsa az arányokat.

Magamnak is hazudok. Attól a pillanattól kezdve, mikor a tény a napvilágra került. Akkor értettem meg valójában, mikor Sándor megvizsgált, s meglátta, mekkora? Nem nézem, de ha véletlenül odatéved a kezem, érzem, mennyit nőtt. Növekszik bennem a halál, ami elragad. Hát elragad! Miért panaszkodom? Öt éve tudom. Ki tudja, mikor kezdődött valójában? Apró sejtekből, mint az embrió, ami kilenc hónap alatt fejlődik emberré. Akkor nem panaszkodhatom, hosszabb ideig hordom, mint anya a gyermekét. De meddig még?

Kevés volt az altató, felébredtem. Ágota nem hagyott tépelődni. Mosolyogva állt elő az ötlettel: „Most én fogok mesélni. Jó lesz?” Tűnt a fájdalom, s felcsillant a szemem. „Igen, igen!” A belőle áradó derű magával ragadott. „Most, mióta itt vagyok, és általában, komolynak ismer, pedig ezer ördög lakik bennem!” „Na, lássuk az ördögöket!”

„Harmadik vagy negyedik osztályba jártam a gimnáziumban, derűs és boldog év volt. Új, fiatal tanárt kaptunk biológiából. Kihasználta a lelkesedésünket, s délutánonként a szertárban szemléltetőeszközöket készített velünk. Nagy árat fizetett érte később, innen nősült! Mi még nem erre való csimaszok voltunk, de a huncutság fortyogott. Főleg a csontváz dobta fel a fantáziám. Egy alkalommal magunkra maradva, az előkészített, nagy szélű kalapot a fejére raktuk, én a hátához álltam, s megfogtam a derekát. Egy nagykabáttal egybegomboltak vele, s mikor bejött a tanár úr, a csontváz-én, elindultunk felé a sarokból. Értette a tréfát, s velünk hahotázott.”

– – – – előttem a kép, s még így betegen sem félelmetes, inkább igen mulatságos, ő belefűl a nevetésbe, s duetté válik az én kacagásomtól. Megfeledkeztem a bajról, s vártam a folytatást.

„De ez még semmi. Volt az osztálynak egy nagy teknőce, halálra becéztük, s koporsóba téve megrendeztük a temetését. Az egyensapkát kifordítottuk a fekete klott felére, a fejünkre húztuk, s latinul énekeltük a »Circumdederuntot«, a tanár urat magunk közé véve, kettős sorokban haladtunk az udvari nyughelyre. A gimnázium komor falai is nevettek, s a tanárok, diákok is, szentségtörésünket feledve. Az igazgató úrnő is megjelent a kerengőben egy pillanatra, mint Manderley-ház kísértő házvezetőnője, s nem állította le a temetést.

Én elpimaszodtam. A téli karneválon, melyen csak lányok és a tanári kar vett részt,

édesapám zsakettjében, keménykalappal jelentem meg, s kinyitott ernyővel parádéztam a táncosaimmal, kikre rámutattam intő ujjal: »téged is tanítottalak latinra« – morogtam elváltoztatott hangon, s így kértem fel az osztályfőnökömet, és sorra az álldogáló tanárokat, s ők nevetve keringtek velem az esernyő alatt.

Tisztességükre legyen mondva, senki nem haragudott, sértődött meg, sőt másnap megdicsértek, mert ilyen jót még jelmezes bálon nem mulattak.”

Ágotából dőlt a szó. Új arcát mutatta, egyenlőként az egészségesekkel, „nem csínján a szót a beteggel” mesélt, hancúrozó fiatalként tekintve engem – – – az ODA indulót. Még bíró barátom jóízű látogatását is túlszárnyalta, s belőlem magasba csapott a tiszta, jóízű nevetés.

Bekapok a biztonság kedvéért még egy enyhe altatót. Ha lehetne, ha nem félténém, hogy bírja a holnapot Ágota – tovább mellettem tartanám kérlelve, meséljen, s nevéssünk reggelig. – Elrendezi az ágyat, s mosolyogva alszom el.

– – – – a saját nyögésemmre ébredek. Nagyon fáj! Ágytál kellene. Ágota csúsztatja alám. Eredmény nélkül várakozunk. A kacska is üres. Csak verejtékben fürdő testem nem találja az éjszakai nyugalmat. Hogy valami történjen, ittam a citromos teából s egy mokaáskánál citromlevet. Ez jó volt. Hozza, hogy kéznél legyen. Visszaküldöm aludni, talán az ágyig sem ért, újra kérem az ágytálat. Nem tudok felemelkedni, a csontos csípők nem bírják, csak egy helyben vergődnek az ágyban. Így kínlódtuk végig az éjszakát.

Délelőtt jött Sándor. Kértem, hogy erőset, ez nem elég. A fájdalom növekszik, mindent beborít, nincs más hatalom, ami elűzze. Csak a morfium – előbb kicsi s növekvő adagja. Ez már nem az élet. Elringat álomba. Ha felébredek, jön a fájdalom. Újabb morfium, és ismét csak alvás. Meddig? Nem! Ezt nem akarom végigjárni. Gyengébb leszek, s nem bírok enni sem, és már csak a semmi, pedig az éjjel nevettem, talán gyerekkorom óta először szívből.

Ez sem lesz! Csak a szenvedés. „Kérlek, ne engedj szenvedni! Orvos vagy. Segíts rajtam! Te megteheted!”

Megfogta a kezem s azt válaszolta: „Azok vagyunk mindketten. Letettük az esküt. Ígérem, vigyázok rád! Nem engedem, többet szenvedj a kibírhatónál, úgy adagolom. Bízz bennem, s ne kívánd a lehetetlent.”

– – – – a ki nem mondott szavakból megérezte. Mert mégis, kinek az élete? Jogom van eldönteni. Jogom van, hogy tovább ne szenvedjek! – – – – Csak egy pillanat volt!

Eszembe jutott kedvesapám a prosztatarákkal – azt mondta: „Fiam, ne húzzátok tovább az időt! Két műtéttel rászolgáltam, hogy az Istenre bízhatok, ne hosszabbítsátok, ő cselekedjen akarata szerint. Tudom, ő könyörületes.”

Nem mondtuk, és mégis tudta, gyógyszerekkel nyújtjuk az életét; mert nem akarom, hogy meghaljon, nem akarom. Szembeszálltam az Istennel, a természettel, mindennel!

– – – – én, ennyire gyöngé lennék? A vele járó fájdalmat nem akarom, elmenekülnék előle? – Úgyis elér, és befejeződik. Csak idő kérdése. Nem vagyok egyedül. Nem vagyok kiszolgáltatott. Nem hagyják, hogy kivetközzek az emberi mivoltomból. Itt lesznek!

Ami ezután zajlott le, pillanat műve volt.

Hetek óta látom, Ágota valamit titkol előttem. Most keservesen eldadogta. „Piriék piszkálnak, hogy az aranyeműt a keresztlányok kapják meg a keresztapa életében. Ezt mondjam meg Ernő bácsinak, mert ez így szokás. Nem akartam beleavatkozni, rettenetes erről beszélni. Most a szemembe vágta: – Magadnak akarod? Mindet? Vagy már meg is kaptad? Elpakoltad? Azt hiszed, pótolhatatlan vagy?”

– – – – hol van az „ezer ördög huncutja”, a csengő nevetése? Sír. Összetört, mint én.

„Ne adj rá, mit mondanak – azt nézd, ki mondja. Ne bánkódj! Hívd fel Áront, jöjjön el rögtön. Nála van a záros kasszám kulcsa. Szétesztom, hogy békén hagyjanak.”

A telefont az Áron felesége vette fel. Ahogy Ágota bemutatkozott, szóhoz sem engedte jutni, hangosan rikácsolt: „Kinek képzeled magad? Teljhatalmú úr vagy? Te döntöd el, ki beszélhet Ernővel? A kezekben tartod. Tele vele a város! De én nem félek tőled, s megmondom, hogy szégyelld magad! Ne félj, küldöm én Áront, s előállnak a rokonok, és ellátják a bajod!”

Ágota nem jutott szóhoz, s füleltek kint a rokonok prédára lesve. Én szinte megbénultam. Nem elég a fájdalom, de még gyógyszerhez sem tudok jutni, mert a saját házamból kivernék, aki enyhíti a bajom.

Sándor sem tudott megszólalni.

Ágota, ahogy kiszaladt, szinte azonnal jött is. Kezében a kis bőröndje, amit egy heti ruhával hozott, s kinyitja előttem. Leteszi az ezüstitálcát, amit neki adtam. Akár a lopáson kapott, akit kidobnak a házból, úgy állt és beszélt, halkán. „Elmegyek. Sokat túrtem a rokonoknak, de hogy már Áronék is megrágalmazzanak, nem tűröm el. Amíg bírtam, elviseltem az Ernő bácsi kedvéért, hallgattam, ne izgassam! De ezt nem! Senkitől!” Hozzám lépett, s mielőtt szólni tudtam volna, kifutott a szobából. Hallottam, ahogy továbbmegy, ki a házból, a siserahad elnémul. Ekkor érkezett meg Áron a kocsijával, s farizeusi ártatlansággal kérdezi, mi történt. Megszólalni most sem tudok, csak nyújtom a kezem Sándor felé, és ránézek.

Érti. A másik szobában megvetéssel pattognak a kemény szavak. Ő beszél a rokonokhoz. Áron lapulva kiódalog.

Valami nagyon komoly dolog történhetett, mert két kocsis motorja bűg fel hangosan. – – – – a kezem fogja Sándor. „Ne félj, tudom, hogy visszajön. Engedelmeddel a nevedben intézkedtem, s naponta ellenőrzöm őket, ha kell, magam zavarom ki a házadból az egész siserahadat. Az orvos dolga, óvja a betegét s annak ápolóját.”

Az újabb kocsizaj, ajtócsapkodás visszahozza Ágotát. Csak Áron dadogott, hogy követték meg, könnyörögték vissza az állomásra vezető úton.

Sándor befecskendezte a morfiumot. Hatni kezdett. Megszűnt a szenvedés. Nincs kín, ismeretlen, csodás lebegés. Könnyűvé váltam, repültem, mint egy hatalmas ember. Az út végén Lilla, akinek képe a dobozomban, s tudom, Ágota szelíd keze nem tépi szét.

Integet, megyek felé. Fiatal vagyok, semmi baj! Szétsugárzik testemen az öröm, az egészség varázsa. A szerelem. Szép, hogy szemben velem az akt mutatja nemes vonalát, és kicsúszik a számon a vallomás: „Jaj, de boldog vagyok, de gyönyörű szép, de boldog vagyok!”

– – – – elrepültem egy másik világ szédítő, könnyű mámorába. – – – – Aminek boldogságát nem ismertem eddig – – – –

Kábán ébredek, fájdalom nélkül. Eszegettem egész szép adagokat. Nem kíváncsoztam a fotelbe. Olyan érzés volt, mint túladagolt altatóval ébren. Bizonytalan, billegő világ köröttem. Bizonytalan bennem a lélek. Az álmoság húz az ágyba. – – – – Váratlanul belém hasított a fájdalom.

Az éjszaka valamivel nyugodtabb. Nem ébredek fel a jajgatásomra. Tudom, baj volt velem, Ágota simogatta a fejemet... Megéreztem álmomban is. Amíg ver a szívünk, álomban, eszméletlenségben is élőként érzünk, emlékezünk. A paplanom is

feljebb húzta, meleg az őszi napok, s pelyheplappal takarózva fázom, és reszketek.

Alvás előtt a szokottnál kevesebbet beszélgettünk, de beszélgettünk. A kábaság feltárta azt, amit eddig takargattam. Magam előtt is zárva tartottam. A századik szoba titkát napfényre engedtem. Kedvesanyámról, a munkámról, s úgy tűnik, a dobozba zárt képről is szóltam. Lilláról, akiről ő soha nem hallott, aki az élet legszebb ajándéka volt, úgy is, hogy soha közel nem kerültünk, de a lelkünk így sem szakadt el. Én vagyok az oka, mert megalkudtam. Nem lett volna szabad elmenekülnöm, s arra a levélre válaszolni illetett volna, nemcsak magamban megköszönni, hisz arról nem tudhat! 44-ik születésnapomra küldte, s azóta őrzöm a fényképpel együtt.

– – – – Nem is csókoltuk meg egymást, csak a tekintetünkkel, a munka közben egymáshoz érő ujjainkkal. Ennyi volt, más semmi, és a halál.

Az utóbbi napokban nyűgös vagyok. Fárasztanak a látogatók. Étkezéshez nem kelek fel, nem fecsérlem az erőmet. Felhúzódok, a nagypárnához támasztom a hátam. Fejem mögött Ágota keze. Csak a fürdetés, az ágyneműcsere nem marad el. Megszabadulok az áporodott hálóingtól, s tisztában fekszem vissza este-reggel, s ezt élvezem.

Éjjel, ha felébredek, panaszkodom, nem megy az alvás, nagyon fáj, nem jó az injekció. Tudom, ott van a morfium a másik szobában. Zár alatt. Félnek, hogy elcsenem? Beadom magamnak? Elmenekülök a rám váró kínok elől? Nincs ehhez sem testi, sem lelkierőm. Nem akarok változtatni a dolgon. Úgy történjék, ahogy Isten előírta a számomra. Ad hozzá erőt, hogy végigcsináljam.

Néhány nap múlva ismét elkapom a Sándor kezét, hogy nem elég, nem erős az injekció! „Megválthatnál!” – Pedig hányszor megfogadtam magamban, többet nem zaklatom; idevert a kín! Megszegem a szavam. Kiteszem lelkifurdalásnak. Az elutasításnak, azt, aki jó hozzám, s ismét elmondta, amit először. „Emelem az adagot, hogy ne szenvedj!” Micsoda szégyen. Hisz bízom benne. Tudom, nem ámít.

„Szeretnék megkérni, itt, a saját ágyamban engedjétek befejezni. Felajánlottad az állandó orvosi ellátást bent a kórházban. Szokványos, kötelező kérdés. De én nem élek a jogommal, az állandó orvosi jelenléttel. Azt ígérjétek meg, nem vitettek be, sem eszméletlen, sem éber állapotban. ígérd meg, Ágota, itt maradsz mellettem”, s hallom a választ, az injekció kábulatában. A szívem erősebb, mint valamikor volt. Motyogom: „A halálraítélt egészséges motorral vágta a halálon túlra.”

Megváltoztam. Utálom a régi depresszióm, s még inkább a kötözködő, hitetlenkedő zsarnokot, aki nem tudja maga körül elviselni az egészségest. Piszkálta, megvágta, ahogy tudta. Elmúlt.

A nemesebb énem nemesebb állapota. Nagyobb a fájdalom, a porhintés, az ámítás értelmét veszti. Megtaláltam a nekem szabott életformát. Ha későn is, kinyílt a szemem, a szívem az igazi szépre. A remény illúziója szertefoszlott, s a lánggra kapott életöszön túllépett az önzés szakaszán. Ide kerülünk mindannyian.

Miért nem készülünk fel rá, sok gonosztól mentenénk meg a világot, ha jobbak lennénk.

Az utolsó fájdalmat, szégyent magunk viseljük el, ritka szerencsés, akinek nincs miért szégyenkeznie, mert ebben az állapotban elfogadja valaki.

– – – – s mégis tolnám az időt, minél tovább élvezzem a létezést. Megszámlált napok terhei, bódulatai várnak, s megköstolom, amit csak átaludva viselhetek el, s mégsem tudhatom, meddig leszek ez az ember? Mikor fordulok ki ismét önmagamból, a fizikai gyengeségtől, a lelki terheléstől, milyen módon lépek ki az ismeretlenbe? S ha valamit kérhetnék az Úristentől, annyi – adjon belenyugvást, hitet, hogy nem semmisül meg a lelkem. Adjon belém szeretetet és a hála kisugárzó képességét, azok felé, akik

velem szenvedtek, és segítettek. Nehogy megbántsam ismét őket.

Suttogva vánszorognak a szavak. Isten mindent tud, és fizet mindönknek úgy, amilyen sáfárok voltunk.

Nem tartott sokáig a boldog nyugalom, amiben főzettem a pépes ételeket, s hagytam, etessen gyerekként. Mosolyogva dicsértem az Istent az ízekért, Ágota azért dicsér, hogy több kanállal ettem. „Hogy esett?” – kérdezte. „Éreztem az ízt!” Megértette. Megtanult az én kínommal azonosulni. Megbeszéltük, mi legyen estére, s másnap délre. Kereste az erősebb aromákat, hogy érezzem az ízt, örömöm is legyen, ne csak annyi, mint egy kanál kötelező ricinusnak, s elfogadhatóvá tette az étkezés procedúráját. Játszottunk egymással versengve, hogy vidítsuk a másikat, s ne a kopogó rossztól reszkessünk.

– – – – a morfium, amit adott, máshol elvette. Megfosztott az ízek orgiáitól. De a lényeg sikerült! Bennem maradt. Az öklendezés nem kínozott. Egy áttört gyümölcsben felismertem kertem termését.

Egy éjszaka már harmadszor költöttem fel azzal, hogy valami csípős masszában fekszem. Feceszben. „Hát már itt tartok?” – kiáltottam panaszosan, az Éggel hadakozva, ahogy folytak a könnyeim. Erre nem gondoltam. Elaltattam az orvost, ne kínlódjon előre változtathatatlan sorsán. Annál nagyobb erővel vert a földre.

Másnak ez csúnyaság. Fúj!, és bűz, pedig mindünk anyagcseréje ez! De most nem szemérmesen, titokban! Napfényre jött, mint a lélek aljassága, az ürülék. Nem tudom tartani! Nem vettem észre? Szólni is képtelen vagyok? Ezután csak így lesz, mindig, míg élek!

Nyugtatgatott. Lemosdatott. Ágyneműt cserélt. Bekrémezte a kivörösödött bőrt.

– – – – s reggel Sándor rám se tekintve adja az utasítást Ágotának. „Bepelenkázni!” – Lepedőket tépdésnek szét, belül vatta, s úgy hajtogatják rám, mint csecsemőre. Próbálnak belegöngyölni. Lecsúszik. A szekrény felé intek: „Valikének a bundanadrágját keresd, s azt húzd rám.”

– – – – Volt hozzá erőm, hogy a poklot okos szóval, a morfium hatása alól józanodva irányítani.

Miért dicsekszem? Az emberiség nyomorúsága zuhant rám. „Miért kellett ennyire szenvednem, tehetetlenné válnom?” Mielőtt szólhatna, megválaszolom. – „Nagy az én bűnöm, mert nem volt szeretet énbennem.” Soha az igazi. Talán a szüleim iránt? Áldozatot hozni? – Nem! – Vállalni a szerelmet? – Nem! – Nem szerettem igazán senkit. Magammal törődtem, azután jöttek a többiek. Nem vállaltam kockázatot azért, aki a legtöbbet jelentette, ezért haltak ki belőlem az igaz érzelmek. – – – –

– – – – azután senki. Senkit igazán. Valikát sem, csak, mert kellett. Mert úgy szokás. Illett. Elérkezett az idő a nősülésre. Öt mutatták be. Végigjártam az életet, az utat.

Végigjártam az életet másolt szeretettel, ahogy láttam.

Látszat. Az 50 év szokása, kényelem. Belenyugvás. Mintaházasság ... Látszat és hazugság. – Soha az életet kockáztatva, ami kiérdemli a szeretet fogalmát. A munka a passzióm, a kert, a magam élete. Az önzésem az Égre kiált!

Nyomorult vagyok, mert hiányzott belőlem a szeretet. Az önzésemre nincs bocsánat. Nyomorult vagyok! – – – –

Elfogadtam mindent. Tőled is, Ágota. Jóságot, érzéseket. De igazán nem viszonztam. Úgy ragaszkodtam a tárgyakhoz, a betétkönyvhöz, akár az életemhez, s most itt vagyok pelenkában. A szeretetet nem viszonztam sem érzéssel, sem

figyelmességgel. Tartottam-kuporgattam, s itt fekszem az ürülékben, a te kezedre bízva, a te kegyelmedre. Mert annyi erőm sincs, hogy megmozduljak, s ha te nem lennél, ki segítene? Kicentiztem, amit azóta adtam, szőnyeget, képet s ezt is úgy, míg élek, itt van. Papíron is sajnáltam többet, mert nem kérted, nem mondtad. Nem vársz ígéretet, s mégsem hagytam rád az egészset feltétel nélkül magamtól, a legelején, idejében, s lesz azoké, akik kinevetnek, tied a törmelék, a legkevesebb – aki éveket adtál értem az életedből.

Miért önző az ember? Ahová megyek, semmit nem vihetek, mégis sajnáltam attól, akitől mindent kértem.

Tudod miért? – mert nem vártad, nem mondtad, nem akartad, nem igazított le belőled egy nálamnál erősebb hatalom!

– – – csak az erőszaknak engedelmeskedünk. Ha muszáj, szívből oly keveset. Minél nagyobb a jóság – annál erősebb a kényszer, ami azt súgja, HASZNÁLD KI, NEM KELL TŐLE FÉLNEDE, mert az az ösztökélik, a félelem. Ezért hagytam, hogy Áron megrágalmazzon, s bogarat ültessen a fülembe. Most lapít, örül, kevés időm van hátra, azt a morfium bilincseiben vergődve alszom át, nem kell beszélni velem – mentséget kap a lelkiismerete.

Vártam a múltó, múltó hónapokat, az Idő folydogált, míg kifutok a cselekvésből, s megfosztom, aki mellettem áll. Ide silányít a betegség.

Áron vigyáz, rá ne kérdezzek, mi van a betétkönyvekkel? Vajon, hogy számol el nektek? De már gyenge vagyok a hadakozásra, ezért hallgatok.

„Ágota, te, aki egy hétre jöttél, úgy mentél volna el egy szál ruhában, mikor betelt a szégyenítések pohara – s akkor megláttam, különb vagy”, s belezuhantam a zokogásba. Nem esett szó, mert nincs olyan, ami alkalmas ilyen feleletre.

„Köszönöm a bocsánatot, amit te adtál az egész emberiség ellen elkövetett bűnöm feloldozására. Ezért a pillanatért éltem? Szenvedtem? Roncsként, a halál kapujában váltam emberré.”

A megszeppent siserahad, az elmúlt időben elkövetett bűne miatt, ahogy elűzte Ágotát a háztól – először lopakodva lépte át a házam küszöbét, várva, kiverik, mint Krisztus a kufárokat – s mivel ez nem következett be, megbátorodott. Ismét nyüzsögni kezdett. Mellettem alig vannak. Néhány motyogó mondat a magyarázat, a bocsánatkérés. Ismét húznak Ágotát magukkal. Ha kimegy, hallom a pattogó beszédet.

Megbocsátották maguknak gyalázatukat, de Ágota nagylelkűségét nem! Nem gondolják, jó a fülem, s hallom az újabb követeléseket. Petíciót küldenének, csak Sándor fegyelmező szemétől remeg bennük a félsz.

Az ékszeret szétosztottam az érdemteleneknek. A látogatók gyérebben jönnek. A nagy osztozkodást kicsikarták, a többi a halál utánra maradt. Csak belépnek egy „pofavizitre”, valahogy ki ne maradjanak, meg ne haragudjak. Különben is „már nem vagyok beszámítható”, hallom a morfium kábulatában.

S ha most kihívnám a közjegyzőt, nem érvényes, a morfium megzavarta, ezért teszi. Megindulna a Per, ami szintén jó mulatság lenne.

A mosdatásra a kíváncsiság elősompolyogtatja a szemérem nélkülieket... Ha erőm lenne, elkergetném valahányat, de csak egy kiszolgáltatott tárgy vagyok a szemükben, akik nem hajlandók a csecsemővé gyengült férfit tiszteletben tartani. – – – – Ha Ágota tiltakozik, gúnyal verik vissza, talán van valami takargatnivalód? Felfekvés? – – – –

Ágota remegésében érzem, a vissza-visszafojtott háborgást. A kettőnk szemérmes szertartásába bekukucskálás embertelenségét. Eljűk terítve fürdet, s krémezi a testem,

s a rosszakarát sem talál felfekvést. A bőröm ép. Nyújtják a nyakukat, s elismerően bólintanak. A gyengébbek elmenekülnek, mert ott tartok, hogy a mosdatás után a törölközésnél Ágota tenyerébe folyik a bélsár. Kívülről nézem a roncsot, akit így dajkálnak. Nincs szégyen, csak kapaszkodás, ki nem mondott hála. Mert nem lök el. Nincs harag, hogy semmibe ment a nehéz ténykedés, s undorral fizetek. – – – – Kezdi előlről a tisztogatást– – – –

– – – – s ha lefektet, mossa, hipózza a markát, a szennyes ágyneművel együtt, mert így nem vállalná senki – a Patyolatnak is tisztán kell elküldeni. –

Lesik és kérdik: „Te mindent kibírsz?” – borzognak. – „Igen, ha benneteket elvisellek itt kémkedve, segítség nélkül, fintorogva!”

„Én nem tudnék a kezemből enni ezek után.”

Lehunyt szemmel fekszem. Nézem Ágotát, akire úgy tekintenek, mint idegen bolygóról ideszakadtra, „Mindent kibíróra”. Veszélytelen tárgy vagyok a rokonoknak. Ahány törvénye van egy háznak, mindet megsértették az egészségesek természetes kegyetlenségével, akik nem hiszik – velük is megtörténhet, s hogy ezt is el kell viselni, ez is az élet.

Jó, hogy nem érte meg mamuka, ezt nem viselné el. Bevitetne a kórházba, ahogy én is őt.

– – – – hallom ápolóm válaszát a botránkozónak. „A múltból emlékszem egy csecsemőre, akivel ugyanezt tettem. Mi a különbség? A ti gyereketek soha? Amíg szobatiszta nem lett, ti nem ettetek?” – Kattan a kilincs, s a siserahad elvonult.

Jönnek másnap, csak éppen beköszönnek, s járkálnak, akár a magukéban. Válogatnak, készülődnek a hivatalos osztozásra, ennyi előny megilleti őket, a vidékiekkel szemben, mert az ő nyaruk a várakozással telt el, amíg azok pihentek. Idejártak, és szagolták az ürüléket, ami átlengi a hipóval együtt a házat. Ágota nemcsak kialvatlan. Megöregedett a munkában, a bánatban. Lefogyott. „Mikor főzöl magadnak? Hogy eszel?” Egyik sem hoz egy tányér ételt, hisz asztal mellől jönnek ejtőzni. Nem is kérheti, mert a város mit szólna, ha vendéglőből jönne ide étel. Tejberizst főz egy nagy edénnyel, s arra jár rá.

Egybemosódnak a napok. Nem tudom, mennyi idő telt el nyugalomban. Túrta a gyomrom az ételt, ez a nyugalom.

Leültettem Ágotát s leírtam vele az osztozáshoz a végakaratomat. Nincs életelixír, mi átlendítene testi roncsomon. De elvárom, hogy az ingóságok szétosztása békében történjék. Felosztottam a tárgyakat csoportokra, s a névsor születési sorrendjében, eszerint válogassanak.

Megkövetelem, gondoljanak a szüléimre, akik szorgalmának a diplomám köszönhetem, s az otthont, amit rájuk hagyok, viták és bántás nélkül vegyék a birtokukba a szeretteimet tisztelve, s ezt adják meg annak, aki az úton végigkísért. Egyedül ő jogosult, a többinek Égből pottyant ajándék, s ha Ágota elfogadja, az egész az övé.

Ha majd ott ülnek a vendégszoba asztala körül, s a kapzsiság kutyája marcangolja belsejük, ez a parancs kihúlt tetememből is rájuk kiált, s követeli a békességet, tiszteletet, a rendet, mert mindenben a kezem nyoma.

A harag, düh és kétségbeesés váltakozik bennem, hogy miért kellett ennek így történnie. Miért nem szép rendben, miért adtam lehetőséget, hogy míg én halódok, s Ágota kínlódik velem, itt ülhessenek összetett kézzel, s mint cselédet, ellenőrizték.

Megtárgyalhassák kettőnk küzdelmét a betegséggel, tehetetlenséggel? Miért jöhetnek ide statisztálni? Miért szégyenültem meg széteső csontjaim, vergődő lépteim

vizsgálatával?

Akár egy színházi előadás, egy naturalista tragédia utolsó felvonása, amiben lepereg az emberről a szemérem s fedetlen arccal, kivillanó, nyáladzó kíváncsisággal bámulják, elraktározzák, megcsámcsogják a kettős poklunkat. Kettős haláljárásunkat. Mit értenek ők ebből, akik jóllakottan elterpeszkednek a fotelekben, s nem moccannak, egy mozdulattal sem segítenek neki, aki kínlódik velem? Emberek?

Ők, akik gyengeségem s a testvérem temetése címén tolakodtak be a zárt otthonomba, akik enélkül a csengőt meghúzni sem voltak bátrak, mert tudták, meghallanák a vétket, ami elválaszt tőlük.

Mert a halódásom, amit visz a kósza hír házról házra, az ország távoli zugába, idevon, de nem ad mentséget arra, amit ellenem vétettek, sem a megbánásnak, sem a közönynek, sem a kapzsiságnak, ami idehúzza, összetartja őket, az utolsó civódás reményével. Hagyjatok békén meghalni, ne zaklassatok.

Nem mondtam ki. Beengedtem, s nem zavartam el a hullarablókat, a potyaesőket. Délben tisztult az agyam, s világosan gondolkoztam, eltűnődve a gének csodáján, amit az őstől örököltem, szerettem túlvilágról is védő kezén, ami a csúnya végtől visszatartott, s megadta a BELENYUGVÁS ajándékát, s kiiktatta szívemből a haragot, pedig a kanosszajárás nehezedett. A pépes ételeket sem sikerült lenyelni, nem olvadtak szét, s nem csúsztak alá, hanem összeragadtak, a lé kifogyott, s gombóccá ragadva a számban forogtak, míg ki nem köptem.

– – – – Átgondoltam a jövőm, s leültettem mellém Ágotát. – – – – „Hosszú időt kibír az ember étien. Három napot is folyadék nélkül. A rokfort csúszik le leginkább. A szagától megindul a nyálkiválasztás. Elolvad, szétcsorog, lemegy a nyelőcsövön. Jó az íze. Szeretem. Adjál citromos teát, kiskanállal, ahogy szoktad. Próbáld a kicsavart citrom levét.

Ha az ételre tagadón intek, ne erőltess! Többet nem eszem. Ha több folyadékot nem akarok, ne próbálkozz velem. Többet nem iszom!

Én, gyenge, tehetetlen, mit tehetek – engedelmeskedem az erőszaknak, de akkor már megszűnik a szép békesség. Azt érzem, egy nagyobb hatalom áldozata vagyok. Ugye, megértesz?

Készülj fel, a neheze most következik, s végig kell csinálnunk együtt! Nekem más utam nincs. Ez az egyetlen, ezt szeretném békében, a segítségeddel végig kibírni, szeretetben, nem gyűlölködve, megháborodva.

Segíts benne! Kínlódsz te is, lehet, jobban, mint én, mert a kábulatban nem szenvedek, és az orvos segít.

Látod, nem használok most sem szakszavakat. Latint. Letettem rég az orvosi köpennyel. A hozzám hasonló szenvedőkkel haladok az úton, magam átadó bizalommal.

Te nem tudhatod, mit jelentesz nekem, a haldoklónak. Sanyinak sem akarom eszébe juttatni, aki birkózik a szenvedésem enyhítésén, hogy valahol egyenlők vagyunk-voltunk. Elmúlt. Egy beteg bizakodik, kapaszkodik az orvos kezébe; tudom, az Isten, ha nem is említem óránként nevét, itt van mellettem. Igaz bizonyosága, jó ápolót, kísérőt ajándékozott a bűnös érdemtelennek.

Az orvos, ha gyógyít, tárgyilagos tudással néz, nem a fájdalom szubjektív szemüvegén keresztül, most betegen – egykori orvosként készítek föl. Gyenge vagyok. Ki tudja, mennyire elesett leszek? Képtelen a védekezésre, s a legkisebb ellentmondást is kibírhatatlan erőszakként szenvedem végig – – – – lesz türelmed hozzá?

Ne húzd tovább az életem fonálát, mint ahogy elbírom. Belőled száll felém az akarat, ha eddig soha – most az utolsó szakaszban tanuljak tőled harcolni, s vigyem, míg Isten rendeli az életet! Ami így is élet – haldokló élet. Mert a halál a szívdobogás megszűnte után is les. Mert a szervek végzik a munkájukat, amihez nem kell a szív. Nő a haj, a köröm, ha a hullafoltok a bomlás, a rothadás diadalát is pingálják a kihült tetemre.”

Ágota ígérete nekem felért az esküvel. A kemény, határozott beszéd ne tévesszen meg, ha eddig gyóntam neked, hívebben, mint magamnak, tudd, nem könnyű nekem, mit tőled kérek! Gyötör a vég, és nem igaz, hogy nem szeretnék élni!

Nem vagyok bátor. Gyötrődik bennem az ismert, szépen vegetáló életem, ami kapaszkodna a csonkult formákhoz is, csak ne kelljen szembenézni a megsemmisüléssel. – Félek. Nem nyugtat semmi, beletörődve lázadok. Ezt takarja a hallgatás, s behunyt pillák mögött harcolok, ahogy még soha nem tudtam, nem akartam.

A vég tanít meg valamennyiünket.

Csak nem mondják. Hallgatnak. – Én megbékélt, szép halált szeretnék.

Könnyebbségnek a befejezés értelméért.

A végső stációban világosodik meg, kinek a lelkét hordozzuk. Kevély szerénységgel, alázatos göggel, meghajtott fejű önelégültséggel? Most tudom, a szüleim elvitték a jobbik felem, s képtelen próbálkozás volt hozzájuk hasonlítani. Akik azt állítják, nem tudok szeretni – hozzám hasonló nyomorékok, s ezt kimondani csak nekem van jogom.

Nem borzongatott a másik óvása, féltése. Elkéstem, hogy megtanuljam. Jót tettem. Sokat, de mértékkel. Óvakodva a túlzásoktól. Jézus kereszthalála, mi volt – ha nem a legnagyobb túlzás?

Az odaadásnak, mások megmentésének s a szenvedésnek?

Köröttem emberek beszélnek, ítéleznek. Imádkoznak, Istenre hivatkoznak, aki jobban szerette a botránkoztatót a tökéletes önelégültnél!

A félelem az élet mozgatója, s szorításából a másokért áldozott élet emelhet ki, a remény, eleget tett a küldetésnek.

Ne vigasztalj. Ha van isteni megbocsátás, én elnyerem s a bélyegét, leolvashatod a halott arcomról.

Az orvos szunnyadt, felébredt, s elmerengett a kedves képének szépségén, ami a szemben levő falról nézett rá. Szemérmes női akt finom harmóniája, élő barnasága, és fények, a természet kiapadhatatlan folyamatosságát, az öröklétet hirdették. A szemérem s öröm dialektikáját csodálta a nyolc X-en túl, a halál kapujában, a konzervatív, szemérmes férfi ámulatával, az életre nyitottan. Mert nincs semlegesség – csak hazugság. A nyílt szív meri vállalni az igazságot, öreg teste s éber szelleme sugárzását, emberi volta meghatározóját, férfi vagy női voltát. A művészetért rajongó nem piszkolja be bámulata tárgyát.

A múltban izgalommal kereste a kezdő festőben a halhatatlant. A jelen – szeme sugarába vetődő képek látványának áhítata. Beszédhez erőtlenül, de a szublimált érzések átélésére alkalmasan. Az ember szépsége az Isten alkotása, a földi élet forrása, célja, s ezen örvendni kell, hogy legyen egy szív, aki legyőzve nem rabja a hitvány időnek, amit bemocskolnak a gazok. Aki megment s kifényesít egy darabkát, amiért érdemes húzni-vonni a napok terhét. Értelmet ad a születésnek, s megszépíti a halált.

Később összekeverte a jelent a múlttal. Egyik nap így szólt Ágotához: „Fiam – hozza be a gyógyszert.” Valikával beszélt így, őt magázta s fiamozta. Zavaros szemében összemosódott a női alak, aki fölé hajol, kicseréli alatta a lepedőt. A pelenka nem óvta meg az ágyneműt. Érezte az átható hipó szagát. Éjszaka felnyögött, s megkönnyebbült nyöszörgéssel köszönte meg, hogy megszabadult a nedves ruhától. A rossz megszűnt, a bőr a krémtől megnyugodott, ő pedig belezuhant a fájdalom nélküli álomba.

Az idegenek, a távoli rokonok elmaradtak, s csak az osztózásra várók kelletlensége törte meg a csendet. Soká tart. Beleuntak. Munka után-közben beszaladgáltak.

A fájdalom poklát ketten járták.

Becsengetett az emlegetett kupec; a szomszédon keresztül próbálkozott jó üzletet kötni a házra. Ágota észrevétlen surrant a kerítés mellett a vizes ruhával, ne hallja a kígyó kísértését.

Az orvos rövid időt töltött ébren. A háromszori injekció kábulatában vergődött. „Ne engedj be hozzám senkit. Nem akarom.”

A tolakodók orcátlansága kileste a pillanatot, belestek vizitát tartva, s mondogatták egymás közt a verandán: „Csuda, meddig bírja! Nincs semmi hús rajta. Csont-bőr. Mi tarthatja még életben? – ezen vitatkoztak. – A falatka, amit lenyel? Ez meg úgy terít, mint eddig. Nem változtat a szokáson. Az a halálraítélt pedig már semmit nem lát, semmit nem vesz észre. Játssza magát Ágota. Nagy hűhó a kis morzsákért. Játsszanak!”

Egyik nap az orvos az ágyban tagadón intett a rokfortos falatra. „Többet nem eszem” – határozott, és éles volt a halk tiltakozás. Kiszáradt ajakkal, szájpadrólhoz tapadó nyelvvel, lassan, kínlódva formálta meg a határozatát.

Az élet végét tudomásul vette, de időpontjába beleszólt. Nem öntörvényű határozat, csak megállapítás, ételelixíre elfogyott, kiürült belőle. Kitisztult aggyal várta a kezelőorvosát. Megköszönte, amit érte tett: „Emlékezz rám jó szívvel, ha a képre nézel, mert hozzásegítettél a belenyugváshoz.”

Ágotához fordult. „Nagyon jól ápoltál. Nem hittem, ilyen szépen vezetsz át a másik oldalra. Köszönöm, hogy szerettél, s ébren és alva éreztem, mellettem vagy. A földi biztonságot te adtad, alázatot tőled tanultam, s megbékélést az Istennel. A legnagyobb jótettben volt részem, amiről nem akarják tudni, mennyire fontos. Nem éreztem soha, hogy egyedül vagyok, velem cipelted a keresztet.”

Az újabb adag morfium leverte, s bezárta ajkait, a többi gondolatot magával vitte. Ha felébredt, a szeme beszélt, ami jósággal, szeretettel ragyogott ki a csöppnyi fejből.

Így teltek a napok. Még a teát elfogadta, a citromlevet a mokaáskanálban lassan szopogatta. Megkönnyebbült tőle, s az arcáról Ágota azt olvasta: „Csak lassan, türelmesen.”

Egy reggel, zárt ajakkal – összepréselt fogakkal, kemény tekintettel tagadó mozdulattal intett a kanál felé. Szólni nem bírt. Azt sem hogy „NEM” – de az egész alak az elutasítást közvetítette. Mikor Ágota letette a kanalat, s üres kezét mutatta – – – – megenyhültek a szigorú vonások. Mosolyfélébe rándult az arc. Szemében nyugalom csillogott. Dicséret? Elégedettség? – mert azt tette, amire egykor megkérte? Nem kényszerítette, nem erőszakoskodott vele. Megőrizhette emberi méltóságát, s eldönthette, meddig bírja a kínzó gyötrelmeket.

A következő két napban csak egyszer eszmélt. Látszólag észre sem vette a tisztába tevést-mosdatást-krémezést. Bőre épen pihent. S akkor a kezelőorvos megállította az

ápolót. „Ne törje, ne vigye a másik ágyba” – halkán szolt, míg felszította a fecskendőbe a morfiomot.

„Ne féljen, nem érez fájdalmat!” – „Csak azt, hogy mellette vagyunk” – fejezte be Ágota. „Enélkül rettenetesen szenvedne. Nem engedem.”

Hallgattak. Hogy tudná az, aki nem élt át hasonló pillanatot, hogy a kábulatnak mely részén, mit gondol-hall-érez a szenvedő. Az orvos is valójában hozzá beszélt. Tudták; érti minden szavukat.

„Telefonáljon, bármikor bekövetkezhet a vég” – ezzel búcsúzott az orvos.

Ágotát közrefogták a rokonok – mint nagy finálé előtt, hogy hatásos s felejthetetlen legyen – amiben ők a rendezők. Ismerik a liturgiát – a szerepeket. A szekrényekhez szaladgáltak, keresve a megfelelő ruhát. Egynél megállapodtak: „Ezt szerette.” Veszekedtek. Vitatkoztak. A közöny és unalom után felpezsdültén várakoztak a VÉG-re. – Oktatták Ágotát, hogy vágja szét a ruhát, s mint kell felöltöztetnie. Sőt! Felajánlották – – – – maradnak, mert az éjjel biztosan bekövetkezik ...

Egymás szavába vágtak s vitatták: „Én jobban tudom, hogy kell, én az apámat”, „nem jól mondod, én a férjemet, meg a fiam” – s mondták megunhatatlan lendülettel, messze a betegől.

„Ha eddig ketten voltunk, végig így marad.” Elhallgattak. Témát váltva egyességre jutottak. „Jó türelme volt, pokoli sokat szenvedett, dolgozott, azt meg kell hagyni. Nézz a tükörbe – akár a koporsóból kikelt, úgy nézel ki. Még rámégy, együtt temetnek.”

„Minek mennél be hozzá, nem érez az már semmit. Észre sem veszi. Alszik.”

Elégedetten megállapították, mennyivel több eszük van Ágotáénál. Kímélték magukat, s az eredmény nekik hoz többet anyagilag is, teljes rokoni szeretettel tört döftek belé.

„Jól kihasználta! Ahogy egész életében. Nemcsak minket nem szeretett, téged sem! Te csak azt hitted! – s nevettek. – Most sem! Ismerte az embereket, tudta, hogy lehet maga mellett tartani, s nevetett a naivságon.”

„Benneteket ismerlek, kegyetlenek vagytok!”

Végre üres lett a ház. Elmentek. Ketten magukra maradtak. Ágota a betegre nézett, aki becsülettel végigjárta a véghez vivő utat: a TAGADÁS, TILTAKOZÁST, az ALKUDOZÁST, a SZENVEDŐ LEMONDÁST, a MEGBÉKÉLÉST, a betegek öt stációját... már a túlra átlendülés, az ismeretlennel találkozás pillanata maradt.

Ágota kitartha az ablakokat. A vihar szele zörögve rázta az őszi faleveleket. Ahogy kavarogtak a magasban, bezúdultak a szobába. Az arcába csapódtak. Ő kapkodott a levegő után – fuldoklott. Szorongás markolászta a mellét. „Hittem, megérdemlem a levegőt, nem loptam el mástól érdemtelenül.” ... s egy kéz, mintha gyomorszájon vágná, szédüléssel-hányingerrel küszködött, s bírhatatlan fájdalom sugárzott a karjába s szívébe ... s ő el akarta kergetni a félelmet – nem lehet, hogy újra infarktusa legyen – – – ekkor megcsörrent a telefon: „Bocsáss meg, igaztalanul bántottalak, s nem akartalak megérteni. Hogy van a beteg? Fáj, hogy nem vagyok melletted, segítsék, ha befejeződik” – dadogva folytatta: „ha velem történne valami, engem is elkísérel, Ágota? Végig?”

Az otthonodban, mint egy tolvaj, úgy érzem magam. Egyedül vagyok, s nem tudok

így élni nélküled. Holnap indulok érted, maradok, míg kell – s többé nem engedlek el mellőlem! Hazajössz, ugye?” nyikkant az ágy. Az hívta, s a görcs összepréselte a szívét ismertén – ismeretlen erővel – s ő megadón, lázadás nélkül suttogott a kagylóba: „Megyek” – a betegnek bátorítón: „Megyek” – s a parancsoló szorításnak alázattal: „Megyek” – kezéből lehullt a kagyló, s az ágy felé botorkált, s ernyedten rázuhant...

Reggel korán kivetette az ágy a rokonokat. Biztosan tudták, hogy az éjjel bekövetkezett, amire oly régen váraoztak. A bizonyosság mellett az osztozkodás semmihez nem hasonlítható gyönyörűsége pezsdítette a vérüket. Harcra készen – akár egymás ellen is –, de hogy Ágotát nem engedik szépen, simán távozni, abban biztosak voltak. Ez is kell a győzelmi mámorhoz! Ha kell, szövetkeznek a vidékiekkel, de jussukat, amit maguknak kinézték-kiszámítottak, s úgy kezeltek – nem hagyják! Elindultak egymáshoz bekopogva. Együttesen erősebbek lesznek.

A kapuhoz majd egyszerre érkeztek a kezelőorvossal, aki kivágta a kocsija ajtaját, s rohant a ház felé, türelmetlenül sürgették a kulccsal bíbelődöt. „Siessen! Nyissa ki gyorsan!” „Nem tudok semmit, a telefon foglaltat jelez.”

Tőle szokatlan nyugtalansággal szaladt a lakáson végig, az orvos szobájába.

A háta eltakart mindent. Utánasompolyogtak bűnösen, félve, izgatottan, reménykedve, hogy kedvez nekik a szerencse!

Csak amikor az orvos szembefordult, másztak elő a másik szoba ajtószárnya mögül, s nem tudtak belenézni a teleszkópos tekintetbe.

A földre sunyítottak, erőt véve magukon emelték fel a szemüket, s megpillantották az eléjük táruló képet; az ágyra zuhant Ágotát s a moccanatlan orvost.

Ahogy közelebb léptek megnyújtott derékkal, előrefeszített nyakkal – meglátták a kétféle kéz megmerevedett ujjait egymásba fonódva.

„Hajnal óta hívom” – préselte ki az orvos a magyarázatot, felemelve a lengedező kagylót. Tárcsázott.

ISSN 1216 – 1861

ISBN 963 450 409 4

Felelős kiadó a szerző

Felelős szerkesztő Tabák András

930570 Tótfalusi Tannyomda, Budapest

Felelős vezető Nagy Lajos igazgató

Terjeszti a Könyvtárellátó Vállalat

Megvásárolható az V. Honvéd utca 5., V. Mérleg utca 6.,

VI. Andrassy út 45., VIII. Rákóczi út 14., XIII.

Szent István körút 26., XIII. Váci út 19.

szám alatti budapesti könyvesboltokban.
